

POUČEVANJE KULTURNE DEDIŠČINE

Priročnik za učitelje

3. VZGOJNO- IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE

Zrinka Mileusnić
Nataša Ūlen
Petra Primc Marko

Šola prenove za nove generacije
in dediščino 21. stoletja

Dediščina je kot seme: vse kar zraste na novo, mora odsevati tudi njeno podobo.

Naslov	Poučevanje kulturne dediščine Priročnik za učitelje 3. vzgojno-izobraževalno obdobje spletna izdaja
Projekt	Šola prenove za nove generacije in dediščino 21. stoletja
Avtorice	Zrinka Mileusnić Nataša Ülen Petra Primc Marko
Recenzenti	Irena Lazar Neža Čebrov Lipovec Učitelji OŠ Ivana Groharja: Janez Beguš, Darja Čadež, Ivanka Dolenc, Jerneja Eržen, Maja Hudolin, Špela Jazbar, Tatjana Jeram, Barbara Juvančič, Janja Bračko Mesec, Bernarda Pohleven, Andreja Šifrer, Majda Šubic, Jera Šuštar, Jerneja Tolar, Barbara Trdina, Mirjam Urbas, Valentina Žagar
Lektoriranje	Simona Škrlec
Oblikovanje	Lesnavesna, Eva Štrukelj Nataša Ülen
Fotografije	Miran Kambič: naslovnica, stran 4, 8, 13, 29, 33, 37, 40, 41, 56, 57, 58, 63, 64, 71 spodaj, 72, 73, 79 spodaj, 80, 81, 87, 88 Petra Primc Marko: stran 12, 14, 17, 21, 23, 28, 38, 39, 42, 45, 47, 50, 52, 55, 66, 70, 71 zgoraj, 74, 78, 79 zgoraj, 82, 86 Zgodovinski arhiv Ljubljana: stran 48, 49 Vse pravice pridržane.
Založnik	Združenje zgodovinskih mest Slovenije, Mestni trg 15, Škofja Loka zanj Mateja Hafner Dolenc
Spletni naslov Format	https://sola-prenove-za-nove-generacije.si/gradiva-za-ucitelje/pdf
	Škofja Loka, 2024

Projekt Šola prenove za nove generacije in dediščino 21. stoletja sofinancira Norveška s sredstvi Norveškega finančnega mehanizma v višini 478.000 evrov. Namen projekta je vzpostaviti medinstitucionalno okolje in učne prakse za bolj načrtno izobraževanje novih generacij v osnovni šoli o kulturni dediščini in prenovi kot pomembnih kompetencah in vrednotah za življenje in delo v 21. stoletju.

Ta priročnik je nastal s finančno podporo Norveškega finančnega mehanizma. Za vsebino tega dokumenta je odgovoren izključno glavni partner Združenje zgodovinskih mest Slovenije in zanj v nobenem primeru ne velja, da odraža stališča Nosilca programa Izobraževanje – krepitev človeških virov.

.....

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 193984003
ISBN 978-961-94608-8-7 (PDF)

.....

Kazalo

Uvod	5
Kulturna dediščina	6
Interpretacija dediščine	7
Poučevanje o kulturni dediščini	10
Pomen poučevanja o kulturni dediščini	10
Ohranjanje kulturne dediščine: pomen za otroke različnih starostnih skupin	11
Pedagoške metode	15
Pripomočki za izvajanje poučevanja o kulturni dediščini	20
Didaktični kovček za poučevanje o kulturni dediščini	20
Navodila za uporabo didaktičnega kovčka	21
Digitalni pripomočki za poučevanje o kulturni dediščini	24
Virtualne razstave	24
Virtualne knjige	25
Interaktivne virtualne knjige	26
Interaktivne igre	28
Kulturna dediščina v učnih načrtih	30
Potreba povezovanja z vsebinami učnih načrtov	30
Analiza učnih načrtov	31
Izvedba učnih ur na področju kulturne dediščine	36
Veščine pri poučevanju kulturne dediščine	36
Demonstracijsko-didaktični kotichek za dediščino	38
Učni laboratorij za učitelje	39
Primeri učnih priprav za 3. vzgojno-izobraževalno obdobje	40
O kulturni dediščini: značilni elementi na objektu	40
Sedmi razred, prva priprava: likovna umetnost	43
O kulturni dediščini: arhivsko gradivo in načrti	48
Sedmi razred, druga priprava: tehnika in tehnologija	51
O kulturni dediščini: moteči posegi v prostoru	56
Osmi razred, prva priprava: likovna umetnost	59
O kulturni dediščini: značilni kovani elementi	65
Osmi razred, druga priprava: tehnika in tehnologija	67
O kulturni dediščini: krajinske ureditve	72
Deveti razred, prva priprava: likovna umetnost	75
O kulturni dediščini: umeščanje objektov v/ob registrirano dediščino	80
Deveti razred, druga priprava: matematika	83
Zaključek	88
Uporabljena terminologija	89
Koristne povezave	90
Literatura in viri	90

Spoštovane učiteljice in učitelji! Dobrodošli!

Pred vami je priročnik, ki smo ga pripravili v pomoč pri vključevanju učencev različnih starostnih skupin v raziskovanje kulturne dediščine. Želimo vam pomagati pri snovanju, organizaciji in izvedbi učnih ur, zato smo v ta namen pripravili zbrana gradiva. Na ta način boste v svoje delo lažje vključili vsebine kulturne dediščine, ki vključuje vrednote, varovanje in ohranjanje, s poudarkom na ohranjanju tradicionalnih veščin.

Upamo, da vam bo priročnik pomagal in boste z njegovo pomočjo uspeli učence navdušiti za raziskovanje naše bogate kulturne dediščine. Priročnik ponuja raznovrstne dejavnosti in smernice, kako izvajati učne ure na temo kulturne dediščine, da bodo vašim učencem skozi različne dejavnosti omogočile boljše razumevanje in pozitiven odnos do kulturne dediščine. Le tako bomo skupaj zagotovili, da bo naša dediščina živela naprej.

Pri vključevanju kulturne dediščine v izobraževanje so številne raziskave pokazale, da je pojem dediščine nadgrajen od prvotnega sklicevanja na umetniška dela, zgradbe in arheološke ostaline z vključevanjem predmetov, okolij in pojavov (snovna in nesnovna dediščina), ki so rezultat človekovega delovanja, in tako vključujejo umetnost, znanost, tehnologijo, ekonomijo ali družbo ter interakcijo ljudi z naravo. Izraz »dediščina« ne razlikuje med kulturnimi in naravnimi pojavi, vključuje pa tudi znanost in tehnologijo. Poleg tega raziskave kažejo, da poučevanje dediščine ni samo sebi namen, temveč bi ga bilo treba vključiti v kurikulum skupaj s splošnimi cilji državljanske vzgoje širše ter zlasti družbenih in eksperimentalnih ved. Pri tem je ključnega pomena povezovanje med učitelji in skrbniki dediščine, tako v njihovem začetnem usposabljanju kot njihovem strokovnem razvoju, kar je tudi eden od ciljev projekta ŠOLA PRENOVE ZA NOVE GENERACIJE IN DEDIŠČINO 21. STOLETJA: prepoznavanje in razumevanje lokalne kulturne dediščine in veščin prenove v osnovnošolskem pouku z uporabo novih metod poučevanja za nove generacije 21. stoletja in naprej. Glede na osnovno temo projekta smo večino predlogov usmerili v spoznavanje dediščine od predmetov prek arhitekture do okolja. Vključili smo tudi vsebine nesnovne dediščine in poudarili ohranjanje tradicionalnih obrti.

Priročnik služi kot vodnik za učitelje, ki so pomemben člen verige prenosa znanj o kulturni dediščini na mlajše generacije. Z vcepljanjem vrednot, spodbujanjem prizadevanj za ohranjanje in obujanjem tradicionalnih veščin, obrti in orodij prispevamo k ohranjanju naše raznolike dediščine za prihodnje generacije. S poglobljanjem v raznolike vidike kulturne dediščine priročnik učitelje opremlja z znanjem in orodji, da navdihnejo oziroma spodbudijo naslednje generacije, da cenijo, ohranjajo in aktivno sodelujejo pri ohranjanju naše skupne dediščine.

Zato vam sporočamo, da je vaša vloga ključna pri oblikovanju učnega okolja, ki spodbuja zavedanje o kulturni dediščini in medkulturnosti. S svojo predanostjo lahko obogatite učne izkušnje otrok ter prispevate k oblikovanju strpne, odprte in raznolike družbe.

Zahvaljujemo se vam za vaš trud in predanost izobraževanju otrok.

Posebna zahvala gre ravnatelju in kolektivu učiteljev ter ostalim strokovnim delavcem Osnovne šole Ivana Groharja iz Škofje Loke, ki so sodelovali pri projektu in prispevali svoje bogate izkušnje za njegovo izboljšavo.

Kulturna dediščina

Na začetku podajamo nekaj pomembnih iztočnic, s katerimi boste nekateri obnovili in utrdili svoje znanje o kulturni dediščini, nekateri pa se boste morda naučili kaj novega.

Kulturna dediščina je zelo širok pojem, ki zajema celoto predmetov, objektov, običajev, tradicij in znanj, podedovanih od preteklih generacij. Vključuje snovne elemente, kot so zgodovinske stavbe, spomeniki in predmeti, pa tudi nesnovne vidike, kot so jeziki, navade, obredi in folklor. Zakon o varstvu kulturne dediščine jo definira tako: »Dediščina so dobrine, podedovane iz preteklosti, ki jih Slovenke in Slovenci, pripadnice in pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti in romske skupnosti ter drugi državljanke in državljani Republike Slovenije opredeljujejo kot odsev in izraz svojih vrednot, identitet, etnične pripadnosti, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij. Dediščina vključuje vidike okolja, ki izhajajo iz medsebojnega vplivanja med ljudmi in prostorom skozi čas.« (ZVKDS-1 2008)

Kulturna dediščina je celoten nabor duhovnih, materialnih, intelektualnih in čustvenih dosežkov, ki so se skozi zgodovino razvijali znotraj določene skupnosti, družbe ali celo človeštva kot celote. Ta dediščina zajema izrazito širok spekter, vključno z jezikom, umetnostjo, običaji, oblačili, arhitekturo, spomeniki, tradicijami, znanjem, izumom, ter vse, kar definira identiteto, vrednote in način življenja določenega skupnostnega ali družbenega okolja.

Kulturna dediščina ni le preteklost, temveč živa prisotnost, ki se neprestano prenaša iz generacije v generacijo. Ohranja se skozi ustno izročilo, zapisano besedo, materialne predmete/artefakte in druge oblike ter omogoča razumevanje korenin, identitete ter trajnostne povezanosti skupnosti s svojo preteklostjo. Kulturna dediščina je tako ključnega pomena za ohranjanje kulturne raznolikosti, spodbujanje razumevanja med ljudmi ter ohranjanje bogate dediščine za prihodnje generacije.

Ohranjanje kulturne dediščine je ključnega pomena za ohranjanje povezanosti s koreninami in zagotavljanje prenosa znanja na prihodnje generacije. Zaradi splošnega razvoja sodobne družbe in vedno vidnejših učinkov podnebni sprememb je proces ohranjanja dediščine dinamičen in se nikoli ne konča. Pri tem je izjemno pomembno stalno spremljanje stanja kulturne dediščine, pri katerem ima lahko veliko vlogo lokalno prebivalstvo iz krajev, kjer se dediščina nahaja. Lokalno prebivalstvo pa lahko sodeluje pri tem le, če se dediščine in njenega pomena tudi zaveda.

Zato je pomembno, da o njej ozaveščamo otroke, saj se skozi pogovor in različne dejavnosti lahko ustvari močna vez med otroki in dediščino, ki vzbuja tudi željo po njenem ohranjanju. Če ne krepimo odnosa otrok do dediščine, bomo v prostoru imeli spomenike, ki propadajo, in krajane, ki bodo hodili mimo njih in to nemo opazovali. Morda bodo opazili spremembe, a pričakovali, da nekdo prevzame odgovornost. Tega nikakor ne želimo! Ustvariti želimo skupnost, ki se bo zavedala, da lahko pri ohranjanju dediščine aktivno sodeluje in bo tako tudi delovala.

Pri tem pa ne želimo samo ohranjati »stare stvari«, želimo tudi ustvariti skupnost, ki zna v sedanosti prepoznati svoje posebnosti, vrednote, jih opredeliti in zagotoviti, da jih ohranimo za prihodnost. Tako ohranjamo tudi spomin na svoje skupnosti, njihovo identiteto in njihovo mesto v zgodovini, ne glede na to, kako majhne so.

Izzivi pri ohranjanju dediščine so številni in obsegajo različne vidike, od naravnih nesreč do urbanizacije. Mnoga mesta imajo zaradi okoljskih dejavnikov, vpliva turizma, širjenja mest in drugih razlogov težave z ohranjanjem. Strategije za boj proti tem izzivom poudarjajo pomen vključevanja skupnosti v ohranjanje kulturne dediščine, načrtovanje turizma, ki bo zagotavljal trajnostne pristope in uporabo naprednih tehnologij v podporo ohranjanju dediščine.

Interpretacija dediščine

Interpretacija dediščine je oblikovanje razmerja med elementi dediščine na eni strani ter pomenom in vrednostnim okvirom obiskovalcev na drugi strani. Ustvarjajo se kognitivne in čustvene povezave med obiskovalci in tem, kar lahko odkrijejo v naravnem parku, zgodovinskem mestu ali muzeju. Razkriva globlje pomene, odnose in spoznanja iz prve roke in s pomočjo ilustrativnih medijev, ne pa s preprostim sporočanjem stvarnih informacij. Interpretacija dediščine vsebuje tudi strukturni element učenja.

Posebne značilnosti interpretacije so:

- Interpretacije ne bi smeli dojemati kot izobraževalno dejavnost, temveč kot zanimiv in prijeten dogodek, ki izboljša izkušnjo dediščine. Kljub temu je interpretacija dediščine »strukturiran pristop za olajšanje učnih procesov«, ki se kvalificira kot izobraževalna dejavnost.
- Interpretacija deluje od posebnosti mesta ali zbirke proti bolj univerzalnim idejam, torej se osredotoča na pojave in dejstva, značilna za območje, ter razkriva širše in globlje pomene z vključitvijo posebnosti v smiselne kontekste.
- Interpretacija je namenjena tudi motivaciji izključenih ciljnih skupin z obravnavanjem njihovih potreb, z dvigovanjem pričakovanj in njihovim izpolnjevanjem.
- Interpretacija skuša tudi dejavno vključiti občinstvo s povezovanjem vsebine z njihovim osebnim znanjem, interesi, občutki in vrednotami ter s spodbujanjem odkrivanja, vključevanja čutov in razmišljanja.

Tradicionalna obrt se nanaša na ročno izdelane izdelke ali storitve, ki so prenesene iz generacije v generacijo in izhajajo iz dolge zgodovinske tradicije. Ti izdelki ali storitve so običajno rezultat uporabe tradicionalnih tehnik, znanja in spretnosti, ki so se skozi čas prenašali in ohranjali znotraj določene skupnosti, kulture ali regije.

Primeri tradicionalnih obrti vključujejo lončarstvo, pletenje, kovaštvo, tkanje, izdelavo keramike, rezbarstvo in druge dejavnosti, ki so se ohranjale skozi generacije in so pomembne za ohranjanje kulturne dediščine.

Značilnosti tradicionalne obrti vključujejo:

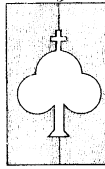
1. **Ročna izdelava:** izdelki so narejeni ročno, pri čemer se uporabljajo tradicionalne tehnike in orodja.
2. **Lokalna identiteta:** obrti so pogosto povezane z lokalno identiteto in tradicijo določene skupnosti ali regije.
3. **Uporaba naravnih materialov:** pogosto se uporabljajo naravni materiali, ki so lokalno dostopni in tradicionalno povezani z določenim področjem.
4. **Prenos in ohranjanje znanja:** prenos znanja iz izkušenj, ki se prenaša iz roda v rod, pogosto prek učenja od starejših mojstrov.
5. **Unikatnost in avtentičnost:** izdelki so unikatni ali izdelani v omejenih serijah, kar poudarja avtentičnost in individualnost vsakega izdelka.

Nesnovna dediščina, imenovana tudi nematerialna dediščina, se nanaša na kulturne izraze, prakse, znanja, veščine in tradicije, ki se prenašajo iz generacije v generacijo v skupnostih in so pomembne za identiteto, povezanost, kreativnost ter trajnostno družbeno življenje. Nasprotno od snovne ali materialne dediščine, ki vključuje fizične objekte, kot so zgradbe, spomeniki in umetniška dela, nesnovna dediščina obstaja v obliki nematerialnih elementov, ki so lahko živi izrazi kulture.

Nesnovna dediščina vključuje različne vidike:

1. **Umetniški izrazi:** glasba, ples, gledališče, literatura in drugi ustvarjalni izrazi, ki so del kulturne identitete skupnosti.
2. **Jezikovna dediščina:** jeziki, narečja, pregovori in jezikovne prakse, ki so pomembni za izražanje identitete in kulture.
3. **Prakse in običaji:** tradicionalne prakse, obredi, verski dogodki, praznovanja in druge običajne dejavnosti.
4. **Znanje in veščine:** posebna znanja, veščine in tehnike, povezane z ročnimi deli, obrtjo, medicino, kmetovanjem in drugimi področji.
5. **Socialni rituali in družabne prakse:** družabne aktivnosti, kot so druženje, gostoljubje, zgodbe in igre, ki so del vsakodnevnega življenja skupnosti.
6. **Znanje o naravi in okolju:** tradicionalno znanje o okolju, rastlinah, živalih ter trajnostnem ravnanju z naravnimi viri.

Pomen nesnovne dediščine izhaja iz njene vloge pri oblikovanju skupnostne identitete, ohranjanju kulturne raznolikosti, spodbujanju ustvarjalnosti in razumevanju med ljudmi. UNESCO je oblikoval in objavil Konvencijo o nesnovni dediščini, ki spodbuja ohranjanje in spoštovanje te vrste dediščine na svetovni ravni.

Ohranjanje kulturne dediščine je ključno iz več razlogov, ki segajo od osebnega do družbenega in globalnega vidika. Spodaj so navedeni nekateri najpomembnejši razlogi za ohranjanje dediščine.

1. Identiteta in pripadnost

Kulturna dediščina je neposredno povezana z identiteto ljudi. Njeno ohranjanje pomaga ohranjati zgodovinske, jezikovne, verske in kulturne elemente, ki so temelj za razumevanje lastne identitete in pripadnosti.

2. Spoštovanje raznolikosti

Kulturna dediščina predstavlja bogastvo raznolikosti na svetu. Ohranjanje različnih kulturnih izrazov spodbuja spoštovanje do različnih kultur, tradicij in načinov življenja.

3. Kontinuiteta in povezanost

Kulturna dediščina je most med preteklostjo, sedanjostjo in prihodnostjo. Ohranjena dediščina omogoča kontinuiteto znanja, tradicij in izkušenj ter krepi povezanost med generacijami.

4. Turizem in gospodarstvo

Kulturna dediščina je privlačna za turiste in prispeva k razvoju turistične panoge in gospodarstva. Ohranjene zgodovinske zgradbe, muzeji, tradicionalne obrti in dogodki lahko pozitivno vplivajo na lokalno gospodarstvo.

5. Izobraževanje in raziskovanje

Kulturna dediščina je vir znanja in učenja. Ohranjene zgodovinske dokumente, predmete in tradicije lahko uporabljamo za izobraževalne namene ter spodbujamo raziskovanje in razvoj novih idej.

6. Trajnost in varstvo okolja

Ohranjanje tradicionalnih načinov življenja, znanj o okolju in trajnostnih praks lahko prispeva k boljšemu razumevanju ekoloških vprašanj in spodbuja trajnostni razvoj.

7. Kulturna diplomacija

Kulturna dediščina je pomemben dejavnik v mednarodnih odnosih. Skupna kulturna dediščina lahko prispeva k razumevanju med narodi in podpira medkulturni dialog.

8. Estetska in duhovna vrednost

Ohranjena kulturna dediščina prispeva k estetskemu doživetju in duhovni vrednosti. Ustvarja okolje, v katerem ljudje cenijo lepoto in pomen preteklih in sedanjih izrazov človeške ustvarjalnosti.

Skupno ohranjanje kulturne dediščine prispeva k bogastvu človeške izkušnje ter podpira trajnostni razvoj družbe in sveta.

Poučevanje o kulturni dediščini

Kulturna dediščina obsega snovne in nesnovne vidike preteklosti, ki so pomembni za razumevanje in ohranjanje identitete skupnosti. V osnovnih šolah je poučevanje o njej ključno za razvijanje razumevanja in spoštovanja lastne kulture ter kultur drugih. Zgodovinsko gledano je bil poudarek poučevanja kulturne dediščine v osnovnih šolah na klasičnih metodah, kot so predavanja in branje. S časom in spremembami v kurikulumih pa se je poudarek premaknil na bolj interaktivne in učencem prilagojene pristope.

Tradicionalne metode, kot so predavanja, ostajajo osnova, vendar so dopolnjene z inovativnimi pristopi, kot so projektno delo, ekskurzije in uporaba digitalnih tehnologij. Primeri dobrih praks vključujejo obiske muzejev, uprizoritve zgodovinskih dogodkov in delavnice o tradicionalnih obrteh. Poučevanje kulturne dediščine ima močan vpliv na razvoj kulturne zavesti med učenci. Pomaga jim razvijati kritično mišljenje, kreativnost in razumevanje kompleksnosti sodobnih družbenih vprašanj.

Sodobni izzivi vključujejo integracijo tehnologije v poučevanje in odzivanje na vplive globalizacije. Prihodnje smeri in možnosti zajemajo nadaljnje prilagajanje kurikulumov in integracijo medkulturnega izobraževanja. Poučevanje kulturne dediščine v osnovnih šolah je ključnega pomena za ohranjanje in razumevanje kulturne identitete. Neprekinjen razvoj metod in pristopov je bistven za uspešno vključevanje tega področja v izobraževalni sistem.

Pomen poučevanja o kulturni dediščini

Danes se spoprijemamo s številnimi izzivi in spremembami v družbi, zato je izjemnega pomena, da se pri pouku posvetimo poučevanju kulturne dediščine in medkulturnosti. Obe področji prinašata izjemne prednosti za celovit razvoj otrok in oblikovanje odprtega, spoštljivega in raznolikega okolja v učilnicah. Navajamo nekaj razlogov, zakaj je vključevanje kulturne dediščine in medkulturnosti pomembno pri pouku za otroke vseh starostnih skupin in pri vseh predmetih.

1. Razumevanje identitete in pripadnosti

Kulturna dediščina igra ključno vlogo pri oblikovanju osebne identitete posameznika. Vključevanje kulturne dediščine v pouk omogoča otrokom, da razumejo svoje korenine, tradicije in zgodovino. Učencem omogoča, da se poistovetijo s svojo kulturo in razumejo svojo vlogo v širšem kontekstu. Hkrati spodbuja občutek pripadnosti in spoštovanje do lastne in drugih kultur.

2. Spodbujanje tolerance in raznolikosti

Medkulturnost pomaga razvijati odprtost do drugačnosti in spodbuja spoštovanje raznolikosti. Poučevanje o različnih kulturah in običajih omogoča otrokom, da razvijajo strpnost, sprejemanje drugačnosti ter se učijo sodelovati z ljudmi iz različnih kulturnih okolij. Spodbuja spoštovanje do različnih kultur in tradicij, kar gradi temelje za strpno in raznoliko družbo.

3. Celostni razvoj učencev

Vključevanje kulturne dediščine in medkulturnosti omogoča celosten razvoj otrok. Spodbuja razvoj kognitivnih, socialnih, čustvenih in estetskih sposobnosti, ki so ključne za njihovo uspešno vključevanje v družbo.

4. Izobraževanje skozi doživljanje

Omogoča praktično izobraževanje skozi izkušnje, kar otrokom zagotavlja boljše razumevanje abstraktnih konceptov.

5. Razvijanje medpredmetnih povezav

Kulturna dediščina ni omejena na en predmet. Lahko se poveže z jezikom, umetnostjo, zgodovino, geografijo in drugimi predmeti. Poučevanje preko meja posameznih predmetov omogoča holističen pristop k učenju.

6. Globalna povezanost

V današnjem globaliziranem svetu sta razumevanje različnih kultur in medkulturnost ključna za uspešno vključevanje v globalno skupnost. Pouk, ki vključuje medkulturne elemente, pripravlja otroke na soočanje z izzivi globalnega družbenega okolja.

7. Razvoj empatije in komunikacijskih sposobnosti

Medkulturnost spodbuja razvoj empatije in komunikacijskih veščin. Otroci se učijo stopati v čevlje drugih, razumejo različne perspektive ter razvijajo sposobnosti učinkovitega komuniciranja.

8. Ohranjanje kulturne dediščine za prihodnje generacije

Učenje o kulturni dediščini ne le ohranja bogastvo preteklosti, temveč ga prenaša tudi na prihodnje generacije. S tem se zagotavlja trajnostna povezanost z dediščino ter spodbuja odgovorno ravnanje do kulturne in naravne dediščine. Na ta način poučevanje o kulturni dediščini pomaga ohranjati edinstvene značilnosti skupnosti, ki bi jih sicer ogrožale globalizacija in spremembe.

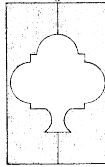
Ohranjanje kulturne dediščine: pomen za otroke različnih starostnih skupin

Ohranjanje kulturne dediščine je pomemben del vzgoje, ki otrokom omogoča, da se povežejo s svojim okoljem, razumejo svojo identiteto in cenijo bogato dediščino svoje skupnosti. V tej povezavi je ključno, da otroke že v zgodnjem otroštvu ozaveščamo o pomenu ohranjanja kulturne dediščine. V nadaljevanju so razloženi pomembni vidiki ohranjanja kulturne dediščine glede na starostne skupine otrok.

Vključevanje vsebin kulturne dediščine v poučevanje majhnih otrok na ravni predšolske vzgoje lahko vključuje številne interaktivne dejavnosti, kot so izdelava tradicionalnih mask, seznanjanje z ljudskimi pravljicami in raziskovanje dediščine z vizualnimi pripomočki.

Na ravni osnovnošolskega izobraževanja se nam ponujajo različne možnosti za vključevanje kulturne dediščine v sedanji sistem. Seveda je treba oblikovati učne načrte in dejavnosti, ki so v skladu z obstoječimi kurikulumi, kar je tudi cilj projekta, v sklopu katerega smo oblikovali različne priročnike. Da bi otroci pridobili čim boljše izkušnje in se o dediščini učili tudi manj formalno, spodbujamo izlete, obiske muzejev in drugih institucij ali obrtniških delavnic za omogočanje čim boljšega stika z dediščino z interaktivno izkušnjo. Izvajanje interaktivnih projektov, kot sta oblikovanje družabnih iger na temo kulturne dediščine ali organizacija intervjujev z lokalnimi rokodelci, lahko pritegne zanimanje osnovnošolcev.

Učenci in dijaki lahko izvajajo tudi manjše raziskovalne projekte, na primer o arhitekturni ali umetnostni dediščini v lokalnem okolju, ali celo dokumentirajo lokalne dialekte. Z uporabo digitalnih tehnologij in pripomočkov pa lahko rezultate predstavijo na svetovnem spletu in tako prispevajo k dvigu prepoznavnosti dediščine svojega lokalnega okolja.

Osnovna šola, 1. vzgojno-izobraževalno obdobje

Mlajši učenci so radovedni in se predvsem učijo skozi igro. Za njih je pomembno, da se začnejo zavedati lokalne okolice in preprostih tradicij. Učitelji lahko k temu prispevajo na več načinov.

Igranje iger – učitelji vključijo igre, ki odražajo lokalne običaje, ali tradicionalne pesmi in spodbujajo radovednost in povezovanje z okoljem.

Preprosti rokodelski projekti – učitelji učencem omogočijo ustvarjanje preprostih izdelkov, ki odražajo lokalne obrti ali tradicionalne vzorce. To spodbuja občutek ponosa in ustvarjalnosti.

Osnovna šola, 2. vzgojno-izobraževalno obdobje

Učenci 2. vzgojno-izobraževalnega obdobja so že bolj zmožni razumevanja kompleksnosti kulturne dediščine. Učitelji lahko k temu prispevajo z organizacijo različnih dejavnosti.

Organizacija terenskih obiskov – obisk muzeja, zgodovinskega kraja ali lokalnih umetniških razstav, da otroci vidijo in doživijo bogato dediščino.

Organizacija raziskovalnega projekta – spodbujanje raziskovanja lokalnih znamenitosti ali dogodkov; učenci lahko predstavijo ugotovitve s pomočjo plakatov, predstavitev ali pisnih nalog.

Osnovna šola, 3. vzgojno-izobraževalno obdobje

Najstniki so lahko že samostojni raziskovalci. Učitelji lahko v poučevanje in dejavnosti vključijo različne pristope.

Povezovanje zgodovine s sodobnostjo – poudarjanje povezav med zgodovinskimi dogodki in sodobnimi izzivi v družbi. To spodbuja kritično razmišljanje in razumevanje kontinuitete kulturne dediščine.

Organizacija projektov aktivnega ohranjanja dediščine – vključevanje najstnikov v projekte aktivnega ohranjanja, kot so čiščenje lokalnih spomenikov ali sodelovanje pri obnovi dediščinskih zgradb. Med takšne projekte sodi tudi dokumentiranje objektov, snemanje in zapisovanje obrtniških procesov, lokalnih narečij, spominov lokalnih prebivalcev, uporabe starih orodij in naprav, priprava tradicionalnih jedi.

KULTURNA DEDIŠČINA V ŠOLI.

KULTURNA DEDIŠČINA V ŠOLI.

KULTURNA DEDIŠČINA V ŠOLI.

Pedagoške metode

V tem poglavju navajamo sodobne pristope poučevanja in učenja, ki so ustrezni za poučevanje dediščinskih vsebin in poudarjajo razvoj učenčevih spretnosti in ne le prenašanje informacij. Te aktivne metodologije od učencev zahtevajo, da nekaj storijo, so aktivni, in vključujejo razvoj miselnih spretnosti, vrednot in odnosov višjega reda. Te metodologije so naštetje v nadaljevanju.

Sodelovalno učenje (ang. collaborative learning) je izobraževalni pristop, pri katerem učenci sodelujejo v majhnih skupinah za skupni cilj (rešiti problem, dokončati nalogo ali ustvariti izdelek). Temelji na razvoju novih znanj skozi interakcijo s člani tima/skupine. Pri tem pristopu k poučevanju in učenju imajo učenci priložnost komunicirati z vrstniki ter predstaviti in zagovarjati svoje ideje, zato začnejo ustvarjati lastne edinstvene konceptualne okvire in se ne zanašajo le na okvir strokovnjaka ali besedila.

Uporaba te metodologije spodbuja razvoj kompetenc, kot so fleksibilnost, zaupanje, strpnost in samozavedanje. Omogoča implementacijo koncepta deljene odgovornosti. Učenci prevzemajo odgovornost ne samo za svoje učenje, ampak tudi za učenje drugih. Njena uporaba v delovnih okoljih lahko izboljša produktivnost in izboljša vzdušje na delovnem mestu. Je zelo primerna metodologija za dediščinske projekte glede na njeno transverzalno naravo v multidisciplinarnih skupinah.

Obrnjeno učenje (ang. flipped learning) je model poučevanja, ki prehaja iz učilnice, osredotočene na učitelja, na pristop, osredotočen na učence. V tem primeru se vsebina in gradivo pouka podajata predvsem izven učilnice, medtem ko se čas pri pouku uporablja za udejanjanje miselnih veščin višjega reda, kot so reševanje problemov, razprava ali predlagane razprave o naprednih konceptih ali vključitev v sodelovalno učenje. Učitelji poučujejo tako, da snemajo delo, ki ga opravljajo na svojih računalnikih, ustvarjajo videoposnetke svojega poučevanja ali uporabljajo različne tiskane ali elektronske dokumente iz zaupanja vrednih virov. Obrnjeno učenje lahko opredelimo kot »pedagoški pristop, pri katerem se neposredno poučevanje premakne iz skupinskega učnega prostora v individualni učni prostor, nastali skupinski prostor pa se spremeni v dinamično, interaktivno učno okolje, v katerem učitelj usmerja učence, medtem ko uporabljajo koncepte in se kreativno vključujejo v snov«.

Raziskave so pokazale nekaj pozitivnih učinkov tega modela, ki povečuje motivacijo in vključenost učencev, izboljšuje uspešnost, prispeva k boljšemu razvoju kompetenc in spretnosti ter pozitivno vpliva na učenčevo dožemanje lastne učne izkušnje. Takšno poučevanje velja za uspešno alternativo običajnemu poučevanju v učilnicah, saj ponuja okvir za integracijo spletnih učnih tehnologij z aktivnim in sodelovalnim učenjem.

Igrifikacija (ang. gamification) lahko definiramo kot »uporabo elementov oblikovanja iger v kontekstih, ki niso igre«. Ta izraz je povezan s podobnimi koncepti, kot so resne igre (uporaba celotnih iger za nezabavne namene), igriva interakcija in tehnologije, ki temeljijo na igrar. Igrifikacija je izraz, ki izvira iz industrije digitalnih medijev.

Uporaba te metodologije poučevanja pomaga pritegniti pozornost učencev, ustvariti privlačnejšo vsebino in izboljšati uspešnost. Poleg tega dinamika igre spodbuja in motivira tako tekmovalnost kot sodelovanje med igralci.

Koncept igrifikacije temelji na naravnem zanimanju, ki ga igra sama vzbuja v splošni populaciji. Dinamika igre v okoljih, v katerih ni uporabljena, služi stimulaciji uporabnikov in omogoča neposredno interakcijo z okoljem. Kot je bilo prikazano v različnih študijah, je igrifikacija še posebej uporabna za izboljšanje kognitivnih, čustvenih in socialnih vidikov.

Uporabe in možnosti metodologije so številne in raznolike ter pokrivajo različna področja. Igrifikacija, ki se uporablja za kulturno dediščino, je v zadnjih letih postala vse bolj pomembna za promocijo kulturnih prostorov in muzejev. Postala je strateško orodje za digitalno trženje, ki dodaja svojo tradicionalno funkcijo omogočanja učenja skozi igro (»učenje z igro«).

Medvrstniško tutorstvo/mentorstvo (ang. peer tutoring) zahteva delo v majhnih skupinah ali parih učencev z namenom medsebojne didaktične podpore. Udeleženci prevzamejo posebne vloge, kot mentorji, da razvijejo vsebino učnega načrta in uporabijo uveljavljene postopke interakcije, v katerih morajo biti deležni posebnega usposabljanja. Učenci višje starosti, sposobnosti ali izkušeni postanejo mentorji za sistematično poučevanje drugih. Posebnost te metode je, da učenci prevzemajo odgovornost tako za učni proces kot njegovo evalvacijo. Naloga učitelja je namenjena zagotavljanju povratnih informacij vsakemu učencu glede njegove uspešnosti in ima lahko različne oblike, kot je utrjevanje učenja ali odpravljanje nesporazumov. Načrtovanje je bistvenega pomena za razvoj te vrste prakse.

Problemsko učenje (ang. problem-based learning) je večdimenzionalen proces, v katerem sodelujejo kognitivni, čustveni, kulturni in socialni vidiki, kjer vaje nadomestijo predpostavke in resnični problemi, ki so interdisciplinarni, strokovne narave, z več rešitvami in/ali različnimi strategijami reševanja. Situacija, naloga ali izziv se šteje za problem, ki je vir učenja.

Uporaba problemskega učenja prispeva k razvoju veščin in kompetenc, potrebnih za intelektualno rast. Cilj poučevanja, ki temelji na tej strategiji, je poudarjanje dejavnosti, ki predstavljajo situacije, katerih razrešitev zahteva analizo, odkrivanje, izdelavo hipotez, soočenje, refleksijo, argumentacijo in sporočanje idej za doseganje učenja učencev.

Projektno učenje (ang. project-based learning) je pedagoška metodologija, ki »postavlja učenca v središče pozornosti kot graditelja lastnega učenja, ki je sposoben samostojno reševati specifične probleme ali izzive«. Razumemo ga lahko kot široko kategorijo, ki ima lahko več oblik, kot so:

- oblikovanje ali ustvarjanje oprijemljivega izdelka, predstave ali dogodka,
- reševanje problema iz resničnega sveta,
- raziskovanje teme ali vprašanja za razvoj odgovora na odprto vprašanje.

Prednosti te metodologije so, da jo je zlahka mogoče uporabiti za kateri koli predmet ali vsebino; spodbuja avtonomno učenje, izboljšuje odločanje in povečuje odgovornost ter je motivirajoče in veselo ter postavlja izzive, ki vzbujajo radovednost.

Metoda je sestavljena iz izvedbe projekta določenega obsega, običajno v skupini. Učitelj mora zagotoviti, da ima učenec vse potrebne elemente za analizo. Njegova vloga je, da učenca usmerja v razvoj veščin, ki jih je treba pridobiti med procesom. Med postopkom so povratne informacije drugih v skupini bistvenega pomena.

Projekti storitvenega učenja (ang. service-learning projects) združujejo teoretično učenje in praktično uporabo ter zagotavljajo dodatno vrednost v okviru družbene odgovornosti. Metoda integrira delo v skupnosti v organiziran kurikulum, ki vključuje redne priložnosti za osebno refleksijo. Značilnosti so:

- mlade spodbujamo, da prevzamejo vodstvo,
- pri odgovarjanju na resnične potrebe skupnosti,
- prek storitve, ki je integrirana v premišljeno organiziran kurikulum,
- spremljajo ga stalne priložnosti za osebno refleksijo.

Virtualno učno okolje (ang. virtual learning environment) je »dosleden model integracije nabora orodij (forumov, kvizov) in podatkov (študentov, vsebine) znotraj konteksta predmeta ali modula«. Jasen primer tega v odprtokodnih različicah so e-učilnice. Je bistven element pri oblikovanju današnjega izobraževanja, bodisi osebne, spletnega ali hibridnega.

Delavnica (ang. workshop) je metodologija poučevanja in učenja, za katero so značilni raziskovanje, odkrivanje in skupinsko delo. Cilj je razvoj oprijemljivega izdelka in zahteva zbiranje specializiranega gradiva v zvezi s temo, ki jo je treba obravnavati. Ta model se osredotoča na reševanje problemov in zahteva aktivno sodelovanje učencev.

Delavnice ne obravnavajo le teoretične vsebine predmeta, ampak se osredotočajo tudi na znanje, torej na razvoj praktičnega prikaza dejavnosti. Bistveni vidik zasnove delavnice je interdisciplinarni in globalizirajoči pristop. Vloga učitelja je vloga tehničnega sodelavca, ki pomaga pri učenju. Učenci pridobivajo znanje s prakso. Delavnice so lahko organizirane kot individualno delo, v parih ali v manjših skupinah. V vsakem primeru mora dejavnost, ki se izvaja, preseči zgolj teoretično znanje in voditi k celovitemu učenju, ki vključuje prakso.

Vsaka od teh pedagoških metod omogoča vključitev več disciplin in spodbuja različne vidike učenja, od umetnosti in jezika do družboslovja in matematike. Interdisciplinarni pristop omogoča celovito razumevanje kulturne dediščine in povezavo z različnimi področji znanja.

Poučevanje otrok o kulturni dediščini je lahko učinkovito, če se uporabljajo različne pedagoške metode, ki ustrezajo njihovi starosti. Navajamo nekatere pedagoške metode za poučevanje otrok različnih starosti o kulturni dediščini in navodila za njihovo uporabo.

Osnovna šola, 1. vzgojno-izobraževalno obdobje

1. Učenje skozi igre

Uporaba iger, ki vključujejo tradicionalne pesmi, ples in obrti, da se otrokom omogoči doživetje kulturne dediščine skozi igro.

Skupino otrok pripravite za igranje tradicionalne igre iz njihovega kulturnega okolja (na primer skakanje po krogu, petje pesmi ali igra s tradicionalnimi igračkami). Otroci naj se naučijo igre in jo predstavijo drugim.

Medpredmetne povezave:

Jezik: pesmi ali rime, ki se uporabljajo v igri.

Gibanje: fizična dejavnost, ki je del igre.

Splošno: razumevanje pomena tradicionalnih iger v njihovi kulturi.

2. Zgodbe in pripovedovanje

Pripovedovanje preprostih zgodb ali pravljic, ki odražajo lokalno kulturno dediščino, s poudarkom na likih, ki jih otroci lahko razumejo.

Otroci naj izberejo dogodek iz lokalne zgodovine ali tradicije in napišejo zgodbo. Nato jo predstavijo razredu in razložijo, zakaj ta dogodek ali tradicija predstavlja kulturno dediščino.

Medpredmetne povezave:

Jezik: pisanje in pripovedovanje zgodbe.

Umetnost: ilustracije ali likovne upodobitve zgodbe.

Družboslovje: razumevanje konteksta lokalne zgodovine.

3. Umetniške dejavnosti

Slikanje, risanje ali ustvarjanje z materiali, ki odražajo lokalne motive, vzorce ali tradicionalne simbole in značilne materiale.

Osnovna šola, 2. vzgojno-izobraževalno obdobje

1. Terenski ogledi

Organizacija terenskih obiskov muzejev, zgodovinskih krajev ali lokalnih skupnosti, da otroci doživijo kulturno dediščino v živo.

Organizirajte ogled lokalnega muzeja, zgodovinskega kraja ali umetniške razstave. Otroci naj pripravijo poročilo o svojih opazovanjih, vključno s tem, kaj so se naučili o kulturni dediščini.

Medpredmetno povezovanje:

Jezik: pisanje poročila.

Umetnost: ocenjevanje umetniških del ali eksponatov.

Zgodovina: razumevanje zgodovinskih kontekstov.

2. Projektno delo

Izvajanje projektov, v katerih otroci raziskujejo lokalno kulturno dediščino, s poudarkom na specifičnih vidikih, kot so zgodovinske zgradbe, tradicionalne obrti ali pomembni dogodki.

Otroci naj izberejo lokalno kulturno znamenitost ali tradicijo in pripravijo projekt, ki vključuje plakate, predstavitve ali modele. Svoj projekt naj predstavijo razredu.

Medpredmetno povezovanje:

Umetnost: ustvarjanje vizualnih elementov projekta.

Matematika: merjenje in modeliranje.

Družboslovje: raziskovanje kulturne dediščine.

3. Pouk z interaktivnimi pripomočki

Uporaba digitalnih orodij, interaktivnih predstavitev ali spletnih virov, ki otrokom omogočajo aktivno sodelovanje pri raziskovanju kulturne dediščine.

Osnovna šola, 3. vzgojno-izobraževalno obdobje

1. Debata in raziskovanje

Izvedba razprav o pomenih kulturne dediščine, v katerih najstniki raziskujejo različne vidike in argumente. Otroci naj izberejo kontroveržno vprašanje, povezano s kulturno dediščino (na primer ohranjanje spomenikov), in izvedejo debato. Nato naj napišejo eseje o svojih stališčih.

Medpredmetno povezovanje:

Jezik: debata in pisanje esejev.

Družboslovje: raziskovanje kulturnih vprašanj.

Umetnost: uporaba umetniških del kot dokazov.

2. Sodelovalno učenje

Skupinsko delo, pri katerem najstniki sodelujejo pri ustvarjanju projektov, raziskav ali razstav, povezanih s kulturno dediščino.

3. Samostojno raziskovanje

Spodbujanje samostojnega raziskovanja, v katerem najstniki izberejo temo, ki jih zanima, in samostojno raziskujejo s pomočjo literature, intervjujev ali terenskih raziskav.

Splošne metode za vse starostne skupine

1. Povezovanje z lokalno skupnostjo

Vključevanje lokalnih strokovnjakov, kulturnih ustanov ali staršev, ki lahko delijo svoje znanje in izkušnje z otroki.

2. Učenje skozi doživljanje

Organizacija dejavnosti, pri kateri otroci lahko dejansko doživijo kulturno dediščino, na primer obisk tradicionalnega festivala ali sodelovanje pri rokodelskih delavnicah.

3. Uporaba tehnologije

Pametna uporaba tehnologije, vključno z virtualnimi ogledi, spletnimi platformami in interaktivnimi aplikacijami, ki lahko izboljšajo in obogatijo poučevanje o kulturni dediščini.

Pripomočki za izvajanje poučevanja o kulturni dediščini

Didaktični kovček za poučevanje o kulturni dediščini

Uporaba didaktičnega kovčka omogoča prilagajanje dejavnosti na podlagi starostne skupine otrok in spodbuja njihovo raziskovanje in razumevanje lokalne kulturne dediščine na ustvarjalni način. Ob tem omogoča lažje razumevanje vrednot kulturne dediščine ter posledično pomaga pri oblikovanju etičnega razmišljanja in medsebojnega spoštovanja.

Didaktični kovček lahko sestavite sami, lahko pa nastaja sproti in skupaj z učenci med raziskovanjem kulturne dediščine. Za lažjo organizacijo smo pripravili nekaj izhodišč kot možnosti za njegovo vsebino.

Vsebina didaktičnega kovčka

1. Igralne karte s kulturno dediščino: fotografije in opisi spomenikov ali tradicionalnih obrti se nalepijo na eno stran, na drugi strani so ime, lokacija in kratek opis spomenika. Karte se lahko uporabijo tudi na sprehodu za prepoznavanje spomenikov v lokalnem okolju.
2. Pripomočki za ustvarjalno pisanje: barvice, flomastri, papir in dnevniki za risanje in pisanje zgodb ali razmišljanj o kulturni dediščini.
3. Sestavljanke z motivom zemljevida lokalnega okolja: zemljevid v obliki sestavljanke, ki vključuje pomembne kulturne spomenike in lokacije.
4. Kartice z vrednotami: ilustrirane kartice z vrednotami, povezanimi s kulturno dediščino (na primer spoštovanje, sodelovanje, ohranjanje).
5. Sestavljanke s citati: sestavljanke, ki vključujejo citate znanih osebnosti o pomenu kulturne dediščine in njenih vrednotah.
6. Majhna skrinja s predmeti: majhna skrinja s simboličnimi predmeti (na primer manjši predmeti), povezanimi z vrednotami dediščine. Če je mogoče, uporabite replike. V lokalnem muzeju lahko prosite, da vam podarijo replike predmetov za vaš projekt. Lahko pa skupaj obiščete muzej, si ga ogledate in z otroki izdelate replike videnih predmetov. Te kasneje uporabite tudi za druge skupine.
7. Makete ali miniaturre tradicionalnih obrti: miniaturre delavnic, orodij, predmetov ali makete, ki prikazujejo postopek tradicionalne obrti v lokalnem okolju.
8. Knjige o kulturni dediščini: knjige, primerne za različne starostne skupine, ki raziskujejo (lokalno) kulturno dediščino. Knjige, ki obravnavajo kulturno dediščino, spoštovanje in druge vrednote v kontekstu kulturne dediščine. To so lahko tudi promocijski materiali lokalnega turističnega združenja, ki praviloma vključujejo tudi podatke o kulturni dediščini in so brezplačni.
9. Digitalna kamera ali pametni telefon: za dokumentiranje dejavnosti in ustvarjanje digitalnih vsebin.
10. Navodila za dejavnosti: podrobna navodila za izvedbo dejavnosti za otroke različnih starostnih skupin.

Navodila za uporabo didaktičnega kovčka

V nadaljevanju smo zapisali nekaj predlogov za različne dejavnosti z uporabo didaktičnega kovčka.

Osnovna šola, 1. vzgojno-izobraževalno obdobje

1. Risanje in barvanje

Otrokom na kratko predstavite nekaj primerov kulturne dediščine. Pokažite jim slike, na kratko razložite, kaj je na sliki in zakaj je pomembno. Otroci naj izberejo en primer in ga narišejo in pobarvajo. Dovolite jim, da sami interpretirajo pomen skozi risbo.

2. Zgodbe s slikami

Pripravite kratek opis enote kulturne dediščine iz lokalnega okolja, sestavite ga v obliki zgodbe. Uporabite resnične podatke (na primer iz registra, literature in podobnih virov) in sestavite kratko zgodbo o lokalni dediščini, iz katere bodo otroci razumeli njen pomen. Nato pa naj otroci z risbami ilustrirajo vašo zgodbo. Tako boste tudi preverili, ali so prepoznali dediščino in kako so razumeli njen pomen.

3. Raziskovanje zvokov

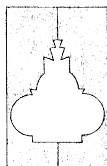
Učitelj sam ali z otroki posname zvoke okolice (na primer zvok trga, cerkvenih zvonov). Otrokom predvajajte zvoke, poskušajo naj jih prepoznati in locirati v okolju ter povezati z virom (na primer cerkveni zvon, središče mesta, zvonik). Dejavnost lahko nadgradite na sprehodu in v prostoru skupaj odkrivajte vire različnih zvokov v okolju. Če s tem korakom začnete raziskovanje zvokov v okolju, lahko s to skupino otrok gostujete v drugi skupini in otroke, ki niso sodelovali pri snemanju, skupaj »testirate«.

4. Risanje in barvanje vrednot

Za začetek se z otroki pogovorite o vrednotah. Lahko preberete zgodbo. Otroci naj izberejo kartico z opisom neke vrednote, jo narišejo ali pobarvajo ter nato delijo svoje izdelke s skupino. Pojasnijo naj, zakaj so izbrali določeno vrednoto in kakšen pomen ima za njih osebno ali za njihovo družino. Na ta način se bodo naučili razmišljati o različnih vrednotah in lažje razumeli pomen kulturne dediščine za lokalno skupnost ali širše.

5. Sestavljanje s citati

Skupinsko sestavljanje puzlov s citati, ki poudarjajo pomen kulturne dediščine, in pogovor o pomenu vsakega citata.

Osnovna šola, 2. vzgojno-izobraževalno obdobje

1. Zemljevid z ugankami

Otroci sestavljajo sestavljanko z motivom zemljevida in nato skupaj naredijo in zapišejo uganke, ki razkrivajo lokacije kulturne dediščine na zemljevidu in v njihovem okolju ali širše (v Sloveniji ali Evropi ...), uganke s skritimi kulturnimi točkami. Ni nujno, da iz zemljevida naredite sestavljanko. Uporabite lahko navaden zemljevid, na katerem otroci poiščejo lokacijo kulturne dediščine. To lahko naredijo v razredu s pomočjo različnih virov ali na sprehodu po mestu, kjer vnašajo lokacije na zemljevid. To dejavnost lahko nadgradite tudi s spletnimi aplikacijami, kot je Teach Out, in povabite še druge učence k iskanju kulturne dediščine z reševanjem uganek in iskanjem fizičnih lokacij v prostoru.

2. Ustvarjalno pisanje

Otrokom predstavite pomembne dogodke, mesta in osebe iz lokalnega okolja. Nato otroke prosite, naj napišejo kratko zgodbo ali pesem o pomembnih dogodkih iz zgodovine lokalne skupnosti. Nalogo lahko nadgradite tako, da jih prosite, naj si predstavljajo, da so živeli v času pomembnega dogodka in poznali pomembno osebnost, lahko pa si zamislijo, da so oni ta pomembna oseba, in zapišejo zgodbico skozi svoje oči. Tako si bodo lažje zapomnili podatke, vi pa boste preverili, kako so dojeli in razumeli pomen dogodka, spomenika ali osebe.

3. Maketa tradicionalne obrti

Uporabite različne materiale iz didaktičnega kovčka za izdelavo makete, ki prikazuje postopek tradicionalne obrti (na primer lončarstvo, tkanje) ali delavnico in značilna orodja. Kot uvod v to dejavnost lahko otrokom pokažete slike ali filme obrtnikov, delavnic in končnih izdelkov. Nato se pogovorite o sami obrti, ali jo poznajo, ali še obstaja, katere spretnosti in znanja so imeli obrtniki, s katerimi materiali so delali, kje so te materiale pridobili. Na koncu pa iz različnih materialov, ki jih imate na razpolago, skupaj izdelajte maketo obrtniške delavnice ali maketo, ki prikazuje različne korake, od pridobivanja materialov do izdelave končnega izdelka in njegove uporabe. Na primer: nabiranje gline, priprava in oblikovanje gline, izdelava posode, žganje posode, prodaja, uporaba posode.

4. Pisanje dnevnika

Otroci naj v dnevnik zapišejo, kako se vrednote kulturne dediščine odražajo v njihovem vsakdanjem življenju. Pisanje dnevnika lahko traja en teden ali dlje. Pomembno je, da pred začetkom pisanja določite temo, ki ji bodo posvetili pozornost in jo spremljali v vsakdanjem življenju, na primer raba jezika v domačem okolju ali tradicionalna kulinarika. Lahko pišejo o pomenu, ki ga ima kulturna dediščina v njihovi skupnosti. Vsak teden se pogovorite o njihovih opažanjih.

5. Izdelava »osebne« dediščinske skrinje

Vsak otrok naj premisli, kaj bi lahko predstavljalo njegovo osebno ali družinsko dediščino. Zapiše naj svoje misli in poudari, zakaj je neki predmet, zgodba, družinski član pomemben za njega ali njegovo družino. Nato naj izdelava svojo »majhno skrinjo« s predmeti, ki predstavljajo njegove različne vrednote. Ni nujno, da otrok v skrinjo shrani predmete. Uporabi lahko nadomestne pripomočke, kot so zemljevidi, in na njih označi pomembne lokacije v mestu ali izdelava kartice in na eni strani zapiše ali nariše predmet, dogodek, besedo ali ime osebe, na drugi pa razloži, zakaj je to njegova ali družinska dediščina.

Osnovna šola, 3. vzgojno-izobraževalno obdobje

1. Fotografski projekt

Uporabite fotoaparata ali kamero (danes lahko tudi mobilni telefon) za fotografiranje in snemanje kulturne dediščine in ustvarjanje fotografskega projekta. Za uvod v dejavnost se pogovorite o značilni kulturni dediščini lokalnega okolja. Ni nujno, da gre za snovno dediščino. Lahko se pogovorite o značilnosti lokalnega narečja, o starih ali posebnih besedah, ki se uporabljajo v lokalnem okolju. Kot temo lahko izberete tudi lokalne pravljice ali morda delo znanega lokalnega pisatelja. Lahko se usmerite v lokalno kulinariko. V vsakem primeru izberite dejavnost, ki je izvedljiva v vašem lokalnem okolju ali za katero ni treba zapustiti šole. Če boste raziskovali jezik in njegove značilnosti nekoč in danes ali pravljice, ki jih poznajo otroci, ali lokalne pregovore, boste lahko vse posneli s kamero ali fotoaparatom. Če boste le fotografirali, lahko naredite posterje, zapišete vsebino in zraven prilepite sliko pripovedovalca oziroma otroka, ki je bil vir zapisanih besed. V nekaterih primerih in v določenih okoljih boste na ta način zabeležili tudi obstoj multikulturnega elementa v razredu, kar je dobro izhodišče za nadgradnjo dejavnosti na temo medsebojnega spoštovanja in tudi pozitivnega odnosa do svoje in tuje dediščine.

2. Digitalno pisanje dnevnika – bloga

Pisanje spletnega bloga, ki dokumentira raziskovanje kulturne dediščine, in deljenje na družbenih omrežjih. Na podlagi vsebine didaktičnega kovčka, kot so slike in knjige, razvijete zanimanje otrok za raziskovanje lokalne kulturne dediščine. Delo lahko poteka v skupinah. Otroci se v skupini pogovorijo o kulturni dediščini, ugotovijo, kakšen je njen pomen, kaj se iz nje naučijo, in skupaj pripravijo tekst, ki ga objavijo v spletnem blogu. Na ta način se bodo naučili tudi pisati strnjeno besedilo, ga urediti in objaviti na spletu.

3. Interaktivne predstavitve

Ustvarjanje interaktivnih predstavitev o pomembnih vidikih kulturne dediščine v obliki diapozitivov, videov ali virtualnih izletov, ki jih objavite na spletni strani šole.

Digitalni pripomočki za poučevanje o kulturni dediščini

Digitalne tehnologije ponujajo nove priložnosti za ohranjanje kulturnih vsebin in večjo dostopnost kulturne dediščine javnosti. Muzeji in kulturne organizacije, ki sprejemajo tehnologijo, lahko ponudijo inovativne izkušnje obiskovalcem, hkrati pa omogočijo javnosti dostop do razstav na daljavo in ogled gradiva, ki sicer ni na ogled. Podobne dejavnosti se lahko izvajajo tudi v okviru izvedbe dnevov dejavnosti v osnovni šoli. V nadaljevanju v nekaj sklopih predstavljamo digitalne pripomočke oziroma platforme za tovrstne dejavnosti, ki ponujajo priložnosti za kreativno izražanje, pripovedovanje zgodb in razvoj digitalne pismenosti. Preden izberete platformo, upoštevajte starostno skupino, kompleksnost projekta in posebne značilnosti, ki jih zahteva projekt. Vedno se prepričajte, da je izbrano orodje v skladu s standardi zasebnosti in varnosti otrok na spletu.

V nadaljevanju navajamo nekaj platform, primernih za različne starostne skupine.

Virtualne razstave

Ustvarjanje virtualnih razstav je lahko zanimiva in poučna dejavnost. Več spletnih orodij otrokom omogoča, da svoje delo predstavijo na vizualno privlačen in interaktiven način.

1. Google Diapozitivi

<https://www.google.com/intl/sl/slides/about>

Starostna skupina: vse starosti, zlasti 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: vmesnik za prosojnice, enostaven za uporabo. Integracija besedila, slik in multimedije. Funkcije sodelovanja za skupinske projekte. Lahko se deli z drugimi za spletni ogled.

2. Canva

https://www.canva.com/sl_si

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: vmesnik za oblikovanje povleci in spusti. Predloge za predstavitve, plakate in infografike. Dostop do knjižnice slik in grafik. Funkcije sodelovanja za skupinske projekte.

3. Padlet

<https://padlet.com>

Starostna skupina: vse starosti.

Lastnosti: virtualni zid, na katerega lahko učenci dodajajo vsebino. Podpira besedilo, slike, videe in povezave. Funkcije sodelovanja za skupinske projekte. Uporabniku prijazen in dostopen vmesnik.

4. Genially

<https://app.genial.ly>

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: interaktivne multimedijske predstavitve. Predloge za različne namene, vključno z razstavami. Vdelava videoposnetkov, kvizov in drugih interaktivnih elementov. Funkcije sodelovanja za skupinske projekte.

5. Buncee

<https://app.edu.buncee.com>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: platforma za ustvarjanje večpredstavnosti. Vmesnik povleci in spusti za dodajanje elementov. Predloge za ustvarjanje interaktivnih predstavitev. Funkcije sodelovanja za skupinske projekte.

6. Sway

<https://sway.cloud.microsoft/education/?omkt=en-GB>

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: predstavitvena platforma s sodobnim dizajnom. Enostavna integracija besedila, slik in multimedije.

Funkcije sodelovanja za skupinske projekte. Lahko se deli na spletu za ogled.

7. ThingLink

<https://www.thinglink.com>

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: interaktivne slike z vročimi točkami, ki jih je mogoče klikniti. Podpira dodajanje povezav, videoposnetkov in druge večpredstavnosti. Primerno za ustvarjanje interaktivnih eksponatov ali ogledov.

Lahko se vgradi na spletna mesta ali deli v spletu.

8. Storyboard That

<https://www.storyboardthat.com>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: orodje za ustvarjanje snemalne knjige. Predloge za vizualno pripovedovanje zgodb. Vmesnik povleci in spusti s prilagodljivimi liki in prizori. Primerno za ustvarjanje pripovedi znotraj razstave.

Virtualne knjige

Ustvarjanje virtualnih knjig je lahko zabavna in poučna dejavnost za otroke. Več spletnih orodij ponuja uporabniku prijazne platforme za oblikovanje in skupno rabo virtualnih knjig.

1. Book Creator

<https://bookcreator.com>

Starostna skupina: vse starosti.

Lastnosti: preprost vmesnik povleci in spusti. Podpira besedilo, slike, zvok in video. Ponuja široko paleto možnosti prilaganja. Omogoča objavo in skupno rabo na spletu.

2. StoryJumper

<https://www.storyjumper.com>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: enostavna platforma za ustvarjanje knjig. Zagotavlja knjižnico slik ali omogoča uporabnikom, da naložijo svoje. Omogoča spletno skupno rabo in možnosti tiskanja. Podpira skupno ustvarjanje knjig.

3. Storybird

<https://storybird.com>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: platforma za sodelovalno pripovedovanje zgodb. Ponuja vodeno umetniško delo za ilustracije. Uporabniki lahko ustvarjajo lastne zgodbe ali sodelujejo v izzivih. Omogoča spletno objavo in skupno rabo.

4. Tikatok

<https://edshelf.com/tool/tikatok>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: preprosto orodje za ustvarjanje knjig. Zagotavlja različna ozadja in like. Omogoča skupne projekte. Knjige je mogoče deliti na spletu ali natisniti.

5. Scrivener (Scrivener za otroke)

<https://www.literatureandlatte.com/scrivener/overview>

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: obsežno orodje za pisanje in urejanje. Primerno za daljše in kompleksnejše zgodbe. Ponuja organizacijske pripomočke za strukturiranje procesa pisanja. Omogoča izvoz v različne formate.

6. StoryMaker

<https://www.abcya.com/games/storymaker>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: platforma, ki temelji na aplikaciji za ustvarjanje zgodb. Preprost vmesnik povleci in spusti. Omogoča dodajanje besedila, slik in glasovnih posnetkov. Primerno za ustvarjanje interaktivnih pripovedi.

7. WriteReader

<https://www.writereader.com>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: osredotoča se na pomoč otrokom pri učenju branja in pisanja. Podpira ustvarjanje preprostih knjig. Ponuja orodja za izgovarjavo in ustvarjanje besedišča. Omogoča spletno deljenje.

8. StoryKit

<https://storykit.io>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje

Lastnosti: aplikacija za ustvarjanje elektronskih snemalnih knjig. Omogoča dodajanje besedila, slik in risb. Podpira zvočno snemanje za pripovedovanje. Knjige je mogoče deliti na spletu.

Interaktivne virtualne knjige

Ustvarjanje interaktivnih knjig je lahko privlačen način, da se otroci vključijo v digitalno pripovedovanje zgodb. Tukaj je nekaj spletnih orodij, ki otrokom omogočajo izdelavo interaktivnih knjig.

1. Book Creator

<https://bookcreator.com>

Starostna skupina: vse starosti.

Lastnosti: uporabniku prijazna platforma za ustvarjanje interaktivnih knjig. Podpira multimedijske elemente, kot so besedilo, slike, zvok in video. Omogoča dodajanje hiperpovezav in interaktivnih gumbov. Primerno za različne izobraževalne projekte in kreativno pripovedovanje.

2. Knjižnica TumbleBook

<https://www.tumblebooklibrary.com>

Starostna skupina: 1. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: knjižnica animiranih, govorečih slikanic. Interaktivni kvizi in igre, povezane s knjigami. Podpira razvoj pismenosti s funkcijami za branje. Idealno za zgodnje bralce.

3. StoryJumper

<https://www.storyjumper.com>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje

Lastnosti: uporabniku prijazna platforma za ustvarjanje in objavljanje interaktivnih knjig. Omogoča dodajanje interaktivnih elementov, kot so povezave, ki jih je mogoče klikniti. Podpira skupinsko ustvarjanje knjig. Knjige je mogoče brati na spletu z interaktivnimi funkcijami.

4. Buncee

<https://app.edu.buncee.com>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: multimedijška platforma za ustvarjanje interaktivnih predstavitev. Podpira oblikovanje povleci in spusti s slikami, videoposnetki in besedilom. Omogoča dodajanje hiperpovezav in interaktivnih elementov. Primerno za ustvarjanje vizualno privlačnih in interaktivnih projektov.

5. Genially

<https://app.genial.ly>

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: platforma za ustvarjanje interaktivnih predstavitev, infografik in še več. Podpira multimedijske elemente, animacije in interaktivnost. Idealna za ustvarjanje vizualno privlačnih in interaktivnih vsebin. Primerno za različne izobraževalne projekte.

6. Scratch (ScratchJr za mlajše otroke)

<https://scratch.mit.edu>

<https://www.scratchjr.org>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: vizualni programski jezik za ustvarjanje interaktivnih zgodb, iger in animacij. Otrokom omogoča dodajanje interaktivnih elementov s kodirnimi bloki. Podpira ustvarjalnost in sposobnost reševanja problemov. Ponuja preprostejšo različico, imenovano ScratchJr, za mlajše otroke.

7. Sway

<https://sway.cloud.microsoft>

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje

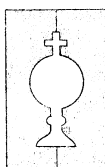
Lastnosti: predstavitvena platforma s sodobnim dizajnom. Omogoča ustvarjanje interaktivnih in vizualno privlačnih predstavitev. Podpira vdelavo multimedijskih elementov in hiperpovezav. Lahko se deli na spletu za interaktivni ogled.

8. ThingLink

<https://www.thinglink.com>

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: platforma za ustvarjanje interaktivnih slik z vročimi točkami, ki jih je mogoče klikniti. Podpira dodajanje povezav, videoposnetkov in drugih multimedijskih elementov. Idealno za ustvarjanje interaktivnih eksponatov ali zgodb. Lahko se vgradi na spletna mesta za skupno rabo.

Interaktivne igre

Ustvarjanje interaktivnih iger je lahko dober način, da se otroci spoznajo s tehnologijo ter povečajo svojo ustvarjalnost in sposobnost reševanja problemov.

1. Scratch

<https://scratch.mit.edu>

<https://www.scratchjr.org>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: vizualni programski jezik za ustvarjanje iger, animacij in interaktivnih zgodb. Kodirni bloki povleci in spusti olajšajo delo začetnikom. Spletna skupnost za skupno rabo in ustvarjanje projektov. Spodbuja logično razmišljanje in ustvarjalnost.

2. Kodu Game Lab

<http://www.kodugamelab.com>

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: vizualni programski jezik, zasnovan za razvoj iger. Tridimenzionalno igralno okolje s preprostim vmesnikom. Idealno za ustvarjanje interaktivnih iger z liki, pokrajinami in cilji. Primerno za uvajanje osnovnih konceptov programiranja.

3. GameSalad

<https://gamesalad.com>

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: platforma za razvoj iger povleci in spusti. Omogoča ustvarjanje 2D- in preprostih 3D-iger. Za osnovni razvoj igre niso potrebne veščine kodiranja. Podpira objavlanje iger za različne platforme.

Kulturna dediščina v učnih načrtih

Potreba po povezovanju z vsebinami učnih načrtov

Zaradi izgubljanja lokalne identitete, ki se kaže predvsem v grajenem urbanem prostoru (nepremična dediščina naglo izginja, nadomeščajo jo neznačilno oblikovane novogradnje, tipologija se izgublja), krajinskem prostoru (izginjanje vrtov, zelenih površin v mestih, degradacija naravnih okolij) in tudi v izginjanju tradicionalnih znanj, veščin in spretnosti (izginjanje nesnovne dediščine), je izjemnega pomena privzgojitev pozitivnega odnosa do kulturne dediščine tudi skozi obvezne učne vsebine zdajšnjih učnih načrtov posameznih predmetov v osnovnih šolah. Z analizami učnih načrtov in dnevov dejavnosti smo pokazali, da se osnovnošolski predmeti lahko izjemno uspešno povezujejo prav na področju kulturne dediščine, saj ta povezuje tako naravoslovno-tehnična znanja, vezana na vsebine iz matematike, naravoslovja, tehnike in tehnologije ter drugih, kakor tudi vsebine iz družboslovnih predmetov, predvsem likovne in glasbene umetnosti, zgodovine, geografije, gospodinjstva, slovenščine in tujih jezikov. Učenci se posredno, a na inovativen način naučijo prepoznavanja, razumevanja in spoštovanja ter uporabe kulturne dediščine. Ob tem velja omeniti podoben projekt dobre prakse s področja ekologije, ki je bil izveden pred leti. To je projekt učenja recikliranja, pri katerem so učitelji prejeli smernice in navodila, usposabljanja, priročnike, predloge ipd., s pomočjo katerih so nato učence poučevali o pravilnem ravnanju z odpadki. Rezultat je bil vsekakor veliko bolj spoštljiv odnos do okolja, razumevanje trajnostnega razvoja in prenos teh privzgojenih znanj na širšo družino otrok ter njihovo okolico. Podobno želimo aplicirati za kulturno dediščino.

Na podlagi opravljenih analiz je prikazano, da je kulturna dediščina že prisotna v osnovnošolskem kurikulumu, vendar kot omejena vsebina, vezana na obdobje preteklosti, brez poudarka na uporabnosti tudi v sedanjosti. Obenem kurikulum ne spodbuja načrtno potrebnih znanj za prenovo, kar dolgoročno lahko privede do izgube interesa za obnavljanje in nezanimanja za specializirane tehnične poklice. Kljub omejitvam poseganja in težavam pri posodabljanju učnih načrtov obstajajo številne možnosti za vključevanje dediščine na različnih ravneh, kar dokazujemo z izdelanim gradivom: predvsem kot podporno področje za obvezne vsebine zdajšnjega kurikulumu (kar kot prvo podajajo izdelani priročniki po vzgojno-izobraževalnih obdobjih), oblikovanje dnevov dejavnosti (v četrtem priročniku), opisani didaktični pripomočki za vključitev v zdajšnje učne načrte in dodatne dejavnosti v okviru interesnih dejavnosti kot nadgradnja predlaganih učnih sklopov.

Izvedena je bila podrobna analiza vsebin in ur veljavnih učnih načrtov v osnovni šoli in eventualno novo nastajajočih učnih načrtov (oziroma načrtov v prenovi) najmanj naslednjih predmetov: likovna umetnost, slovenščina, družba, spoznavanje okolja, geografija, zgodovina, tehnika in tehnologija, državljanska in domovinska vzgoja ter etika, gospodinjstvo, glasbena umetnost in izbirni predmet etnologija – kulturna dediščina. Glede na široko zastavljene vsebine, ki sodijo med kulturno dediščino in odražajo človekovo življenje v vseh njegovih aspektih in vseh časih, smo se odločili preveriti možnosti za vključevanje vsebin kulturne dediščine tudi pri predmetih, ki se praviloma z njo ne povezujejo, na primer fiziki, matematiki in športu. Posvetovalna skupina je predlagala še razširitev na tuji jezik – angleščino.

Pregledan je bil »predmetnik za osnovne šole«, ki predstavlja strateški del načrtovanja poučevanja v osnovni šoli ter izvedbene dokumente »učnih načrtov« navedenih predmetov; navedeni dokumenti so javno objavljeni na spletni strani Ministrstva za vzgojo in izobraževanje.

Cilji analize učnih načrtov so bili usmerjeni na:

- obvezne učne predmete,
- medpredmetno povezovanje tako horizontalno kot vertikalno,
- celostni pregled in usmeritev vsebin po vseh treh vzgojno-izobraževalnih obdobjih,

- dostopnost v učilnici in izven ter na daljavo,
- obstoječe dobre prakse: prilagoditev in nadgradnja,
- preveritev morebitnih posodobitev učnih načrtov ter vsebine novih usmeritev,
- digitalizacija (možnost poučevanja v učilnici in na daljavo).

Način dela je obsegal:

- pregled obveznih vsebin učnih načrtov posameznih predmetov in ciljev (v omenjenem dokumentu),
- izbiro ustreznih vsebin za implementacijo na področje kulturne dediščine,
- možnosti medpredmetnega povezovanja,
- določitev obstoječih metod poučevanja in možnosti nadgradnje ter preučitev didaktičnih priporočil.

Cilj analize je bil podrobno pregledati predvsem izbrane obvezne učne predmete in njihove vsebine, predvsem zaradi ustreznosti sistemskim zahtevam in doseganja poenotene implementacije kulturne dediščine za vso Slovenijo na enak način. Analiza s preglednico sestavin posameznih sklopov nudi vpogled v smiselno stopnjevanje in nadgradnjo.

Ustrezne vsebine smo izbrali na podlagi primernih sklopov vsebin, terminov, ki se lahko povezujejo ali se celo direktno nanašajo na področje kulturne dediščine, in jih predstavili kot opisan tabelarični pripomoček pri izdelavi učnih priprav v nadaljevanju. Analizo smo razdelili v sklope po treh vzgojno-izobraževalnih obdobjih; tako so izdelane tudi učne priprave v nadaljevanju. Pregledali smo obstoječe učne metode in predlagali nadgradnjo, predvsem s poudarkom na multidisciplinarnosti oziroma medpredmetnosti brez podvajanja, fleksibilnosti in interpretaciji na različnih področjih, z namenom podpore celostnega razvoja učenca (pridobivanja znanja in izkušenj, tudi s pomočjo igrifikacije, razvijanja tradicionalnih veščin in spretnosti, oblikovanja kritičnega mišljenja ter pozitivnega odnosa, spoštovanja do dediščine). Pregledali smo tudi didaktična priporočila v posameznih učnih načrtih in izhodišča za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji. Na teh temeljih smo pripravili osnovni obrazec za učno pripravo pri likovni umetnosti, ki je zaradi načina poučevanja, kompleksnosti priprave in izvedbe pouka eden najbolj specifičnih predmetov in zaradi časovne zahtevnosti izvedbe učne ure dlje trajajoč.

Analiza učnih načrtov

Učni načrti, ki jih pripravlja Strokovni svet Republike Slovenije za izobraževanje, obsegajo napotke in navodila za izvajanje pouka posameznih predmetov v vseh devetih razredih osnovne šole. Poleg snovi, ki jo morajo v posameznem razredu usvojiti učenci, predlagajo tudi najrazličnejše oblike poučevanja, ki naredijo pouk bolj raznolik in zanimiv. Poseben poudarek je na eksperimentalnem in problemskem učenju v višjih razredih osnovne šole.

Učni načrti so razdeljeni po posameznih predmetih, s specifičnimi vsebinami in določenimi specifičnimi cilji (kognitivni, afektivni in tudi psihomotorični). V analizi smo dali poudarek nekaterim (splošnim) skupnim ciljem, izraženih pri več analiziranih predmetih, predvsem kognitivnim in afektivnim, na primer: razumevanje, zavedanje, poznavanje, razvijanje družbene komunikacijske in raziskovalne spretnosti ter samih sposobnosti in veščin, razvijanje stališč in vrednot, strategije vseživljenjskega učenja, kulturne zavesti in izražanja ter skladno s svojimi zmožnostmi razvijanje sposobnosti opazovanja, prostorske predstavljalnosti in vizualizacije, privzganje spoštljivega, pozitivnega in odgovornega odnosa do okolja in narave, razvijanje pripadnosti, identitete, pridobivanje zavesti o neločljivi povezanosti posameznika, družbe in okolja, razvijanje kritičnega razmišljanja, zavedanja o soodgovornosti, sposobnosti za prepoznavanje in razumevanje okoljske (dediščinske) problematike, aktivno sodelovanje pri razreševanju in trajnostnem oziroma sonaravnem razvoju. Na podlagi pregledanih učnih predmetov se določeni izbrani predmeti izvajajo celotno osnovnošolsko izobraževanje

(likovna umetnost, glasbena umetnost in šport, slovenščina, matematika, angleščina), večina pa le v dveh (spoznavanje družbe, fizika, gospodinjstvo, etnologija, državljska in domovinska vzgoja in etika, naravoslovje in tehnika) ali treh (tehnika in etnologija, spoznavanje okolja) zaporednih razredih. V štirih zaporednih letih se učenci srečajo z zgodovino in geografijo. Poudarek je na predmetih, ki se jih v zdajšnjih učnih načrtih že povezuje s kulturno dediščino neposredno (glede na določene obvezne vsebine) ali posredno (prek posebnih vsebin, tematskih, na primer Plečnikovo leto pri zgodovini, natečaji, kot je Po Fabianijevih poteh, pri likovni umetnosti ...). Analiza vsebin učnih načrtov izbranih osnovnošolskih predmetov je pokazala, da je največ pojmov, ki so povezljivi s kulturno dediščino, pri predmetu likovna umetnost, ki poteka celotno osnovnošolsko izobraževanje. Likovna umetnost v vseh razredih in na vseh likovnih področjih (risanje, slikanje, kiparstvo, grafika in arhitektura) obravnava vsebine, povezane z dediščino, zato je obenem najprimernejša za interpretiranje tega področja. Vsebine se smiselno nadgrajujejo in prenašajo iz prejšnjega razreda v naslednjega, zato je mogoče učne priprave nadgrajevati ali z minimalnimi spremembami prenašati na drugo likovno področje. Likovna umetnost se največkrat medpredmetno povezuje, saj nemalokrat služi kot orodje za interpretacijo manj nazornih vsebin drugih predmetov (na primer risanje za potrebe matematičnih operacij ipd.). Predmet je zelo primeren za razlago o vseh zvrsteh kulturne dediščine.

Kulturna dediščina je zelo povezljiva tudi z vsebinami učnega načrta matematike. Ta obravnava podobne pojme/termine kot likovna umetnost; učenci se spoznavajo z dvodimenzionalnim prostorom, liki, ploščinami, površinami, nato s tridimenzionalnostjo in telesi, plašči, prostorninami, vzorci, zrcaljenjem, razmerji, deli celote, simetrijo/asimetrijo ... torej pojmi, ki jih pozna tudi kulturna dediščina. Enako velja za predmet fizika, ki ga učenci spoznavajo v zadnjih dveh razredih osnovne šole. Matematika je zelo primerna za razlago o stavbni dediščini, arheoloških najdiščih in naselbinski dediščini, predmet fizika pa glede na obravnavane sklope za stavbno dediščino.

Predmeti spoznavanje okolja, družba in geografija si sledijo in nadgradijo prejšnje vsebine s kompleksnejšimi. Zato so v tabeli združeni, saj se smiselno povezujejo, čeprav posamezni predmet traja le dve ali tri zaporedna leta. Pri teh predmetih učenci spoznavajo značilnosti naravnega in grajenega okolja, pokrajinske značilnosti, gradiva, orodja, materiale, ljudi v prostoru, učijo se prostorske orientacije, branja in izdelovanja kart ter načrtov, spoznavajo lokalno in svetovno dediščino. Predmeti so zelo primerni za razlago o naselbinski dediščini in kulturni krajini.

Predmet zgodovina učenci spoznajo šele v zadnjih štirih razredih; tesno je povezana z razlago o zgodovinskih obdobjih, ki se lahko nadgradijo z umetnostnozgodovinskimi ter značilnostmi bivanja in gradnje. Zgodovina je primerna za medpredmetno povezavo – predvsem z likovno umetnostjo, etnologijo, geografijo – in za razlago s področjem vseh zvrsti kulturne dediščine, tako materialne, nepremične in premične (med do sedaj izpostavljenimi je ta primeren za povezovanje s področjem memorialne in tehnične dediščine) kot nesnovne dediščine.

V nadaljevanju so navedeni grobi povzetki učnih načrtov referenčnih in dodatnih predmetov; za lažje razumevanje vsebin posameznega predmeta je treba ob tem spremljati tabelarični prikaz analize učnih vsebin referenčnih in dodatnih predmetov. Tabelarični prikaz je obenem tudi predlog izbora predmetov, ki skozi predpisane vsebine dosega pretežno vse tri nacionalno začrtane cilje (kognitivne, afektivne in psihomotorične). V posameznem stolpcu je tako mogoče najti termine oziroma posamezne učne vsebine, ki se bolj ali manj ponovijo oziroma se jih lahko medpredmetno poveže. Poglejmo primer za 5. razred, v katerem je v veljavnem učnem načrtu določen termin »simetrija/asimetrija« oziroma »ravnovesja/neravnovesja«. Kot je razvidno, se ob obravnavi tega termina medpredmetno lahko povezuje naslednje predmete: likovno umetnost (na več likovnih področjih), naravoslovje in tehniko, matematiko, šport in glasbeno umetnost. Pojem se lahko enostavno interpretira na področje kulturne dediščine – predvsem stavbno dediščino: umeščanje arhitekturnih elementov, oblike likov, razmerja, oblikovanje fasad, tlorisov objektov, grajenih prostorskih ureditev (deli naselja, mesta ...), krajinskih ureditev itd.

	7. r	8. r	9. r
Izbrani obravnavani predmeti v posameznem letniku	<ul style="list-style-type: none"> risanje <ul style="list-style-type: none"> kompozicija, odnos delov do celote v kompoziciji, razmerje, vrste kompozicij, kader, zaporedje, nasičena barva, kakovostno barvno nasprotje, barvne dimenzije barvna skladnost, umetniška grafika/industrijska grafika, visoki tisk slikanje grafika kiparstvo <ul style="list-style-type: none"> volumen, industrijska/umetniška keramika, negativ/pozitiv, predmetni/nepredmetni kip arhitektura <ul style="list-style-type: none"> oblike sestavnih delov prostora, oblikovalni elementi prostora (zid, lok, steber, preklada, obok, kupola, kritina, odprtine), nosilni/nošeni arhitekturi elementi, masivna/skeletna gradnja 	<ul style="list-style-type: none"> iluzija prostora, prostorski ključ (nizanje figur, delno prekrivanje, plani, velikost, intenzivnost linij, svetloba/senca, prekrivanje oblik, stopnjevanja, zvrčanje), prostorski plani, risanje po opazovanju, količinsko barvno nasprotje, tonsko slikanje, globoki tisk (kaligrafija, suha igla) kompozicija v kiparstvu, pozitiven/negativen prostor, kip človeške figure, mala plastika kompozicija v arhitekturi, komponiranje z dodajanjem/odvzemanjem, lupina, konstrukcija in stabilnost 	<ul style="list-style-type: none"> perspektiva, horizont, bežišče, zračna perspektiva, animacija, mala grafika abstrakcija v kiparstvu, instalacija, gibljivi kip/mobil, kiparstvo v arhitekturi urbanistični prostor, funkcija urbanega prostora, oblike urbanističnih prostorov, krajinska arhitektura

Likovna umetnost (LUM)

	čas	7. r	8. r	9. r
Geografija (GEO)		<ul style="list-style-type: none"> Evropa in Azija, naravnogeografske značilnosti: Alpe, panonska nižina, ..., spoznava potrebo po ohranitvi naravne in kulturne dediščine 	<ul style="list-style-type: none"> Afrika, Avstralija, Oceanija, Amerika, naravnogeografske značilnosti, spoznava potrebo po ohranitvi naravne in kulturne dediščine 	<ul style="list-style-type: none"> geografija Slovenije, pokrajine, značilnosti, sonaravni razvoj, ob primerih vrednoti in razvija odnos do naravne in kulturne dediščine svoje domovine

Zgodovina (ZGO)

	7. r	8. r	9. r
Zgodovina (ZGO)	<ul style="list-style-type: none"> prazgodovinski ljudje: življenje v prazgodovini prazgodovina na slo.: arheološka najdišča, jame, kolišča, gradišča umetnost prazgodovinskih ljudi: prizori, situlska umetnost Kulturna dediščina starih civilizacij: arhitekturi dosežki, piramide, templji; stara Grčija, rimska država; antična kultura: gradbeništvo Rimljanov in Grkov, način bivanja srednji vek: samostani, plemiči in kmetje, meščani; kulturni dosežki Sredozemlje: frankovska, arabska, bizantinska kultura 	<ul style="list-style-type: none"> humanizem, renesansa: umetniška dela, osebnosti, vloga umetnika, reformirane cerkve razvoj slovenske kulture, slovenski protestanti osmanska umetnost barok, visoka in ljudska umetnost, industrializacija, vzpon meščanstva, umetnost 19. st. in množična kultura, umetnostna podoba slovenskega prostora 	<ul style="list-style-type: none"> 20. st., kulturni razvoj

Tehnika in tehnologija (TT)

	7. r	8. r
Tehnika in tehnologija (TT)	<ul style="list-style-type: none"> pravokotna projekcija, tehnična dokumentacija 	<ul style="list-style-type: none"> skiciranje, prizmatični predmet, kovina, kovinarstvo in poklici

Državljska in domovinska vzgoja, etika (DDE)

	7. r	8. r
Državljska in domovinska vzgoja, etika (DDE)	<ul style="list-style-type: none"> identiteta, narodna... skupnosti, narodna pripadnost 	<ul style="list-style-type: none"> globalizacija

	7. r	8. r	9. r
Izbrani obravnavani predmeti v posameznem letniku			
Fizika (FIZ)	<ul style="list-style-type: none"> • • • • • • • • 	<ul style="list-style-type: none"> • merjenje, pretvarjanje mer, enotni • merski sistem, svetloba, delovanje • fotoaparata, (ne)enakomerno gibanje, • težišče, telo in okolica, sile, ravnovesje, • trenje/upor, merjenje ploščine, mase in • prostornine 	<ul style="list-style-type: none"> • energijski viri, raba energije, delo z orodji: • škripec, vzvod, klanec, zgradba snovi: trdnin

	7. r	8. r	9. r
Matematika (MAT)	<ul style="list-style-type: none"> • orientacija na premici in ravnini, • geometrijska telesa - pridobivanje • prostorskih predstav, trikotnik, • štirikotnik, romb, trapez, ploščina in • obseg likov, liki na telesih (mreže); • zrcaljenje čez premico/točko, vrtež; • ulomki seštevanje in odštevanje, • množenje in deljenje, desetiški • zapis ulomka; vzorci; koordinatna • ravnina; tortni prikaz, črtni prikaz; • aritmetična sredina 	<ul style="list-style-type: none"> • večkotnik, krog, krožnica, krožni izsek, • krožni lok, kocka, kvader; transformacije • v večkotnikih; ulomki seštevanje in • odštevanje, množenje in deljenje, • desetiški zapis ulomka; zaporedja; • vzorci; koordinatni sistem v ravnini; • grafi; aritmetična sredina 	<ul style="list-style-type: none"> • geometrijski elementi v prostoru, podobnost, • prizma, valj, piramida, stožec, krogla; • transformacije v koordinatni ravnini, vrtež; • ulomki seštevanje in odštevanje, množenje • in deljenje, desetiški zapis ulomka; vzorci • in številska zaporedja; koordinatni sistem • v ravnini; vprašalniki; aritmetična sredina; • verjetnost dogodka

	7. r	8. r	9. r
Slovenščina (SLO)	<ul style="list-style-type: none"> • komična perspektiva, literarnozgodovinska obdobja in smeri (pismenstvo, protestantizem, razsvetljenstvo, romantika, realizem, • moderna (nova romantika), književnost po drugi svetovni vojni; sodobna književnost) 		

	7. r	8. r	9. r
Angleški jezik (ANGL)	<ul style="list-style-type: none"> • skladnost (gibanja), ravnovesje, natančnost, naravovarstveno ozaveščanje, orientacija ob zemljevidu, varovanje narave, skrb za • ohranitev naravne in kulturne dediščine 		

	7. r	8. r	9. r
Glasbena umetnost (GUM)	<ul style="list-style-type: none"> • dobre medpredmetne povezave: likovna: stilna obdobja, kulturni spomeniki, prostor, oblika, kontrast, enakost, barva, dinamika, zvok, • gibanje, okrasek, motiv, ubranost (harmonija), neskladje (disharmonija), komplementarnost, kompozicija, interval, ravnovesje, del, • celota, točka, črta, ritmično ponavljanje, nizek, visok, volumen; geografija: geografske lege, naravna in kulturna dediščina, kulturno • sodelovanje, slovensko etnično ozemlje; zgodovina: kulturna dediščina, šege, navade, zgodovinski čas in prostor, zgodovinski viri • in dogodki, kulturni razvoj, kulturni spomeniki, zgodovinska obdobja, časovne enote (desetletje, stoletje, tisočletje), civilizacije, • narodna zavest, ljudski godci, etnolog, ljudska kultura, arhiv idr. 		

	7. r	8. r	9. r
Etnologija - izbirni predmet (ETNO)	<ul style="list-style-type: none"> • • • • • • • • 	<ul style="list-style-type: none"> • ljudska kultura, identiteta, kulturna in • naravna dediščina 	<ul style="list-style-type: none"> • človek v naravnem okolju in kulturni krajini, • kultura bivanja, stavbarstva, naselbinske • oblike, kulinarika, kultura oblačenja, turizem, • šege in navade, duhovna in estetska • ustvarjalnost, izkušnje, veščine, znanje, • medkrajevni in med etični stiki

Preglednica prikazuje nekatere najbolj povezljive termine iz veljavnih učnih načrtov obravnavanih predmetov za interpretacijo na področju kulturne dediščine in možnosti medpredmetnega povezovanja.

Izvedba učnih ur na področju kulturne dediščine

Predstavljenih je šest osnutkov učnih priprav, ki pomenijo možna izhodišča in z njimi povezane scenarije izvedbe učnih ur za prvo vzgojno-izobraževalno obdobje. Učne priprave so zasnovane fleksibilno in so zgolj možna izhodišča poučevanja; zamišljene so kot odprte priprave, dosegljive prav tako v odprti obliki na spletnem naslovu projekta, vključno s pripadajočimi didaktičnimi pripomočki, grafičnimi predstavitvami ter nekaterimi nadgradnjami z e-kvizi, prav z namenom, da se učitelje spodbuja k prilagoditvi z lastnimi primeri iz lokalnega okolja, v katerem poučujejo (individualizacija), nadgradnji med uporabo (po vertikali in horizontali), spreminjanju (likovnih) področij izvedbe (multidisciplinarnost), aktualiziranju s tematsko obarvanimi leti (na primer Plečnikovo leto) ali nadgradnji v druge oblike dejavnosti (dan dejavnosti, interesne dejavnosti – krožki, jutranje varstvo, projekti, kot so Dnevi evropske kulturne dediščine, nekateri natečaji ipd.).

Veščine pri poučevanju kulturne dediščine

Kulturna dediščina združuje številne poklice in strokovnjake za posamezna ožja področja, ki se ukvarjajo z ohranjanjem, prenovo, interpretacijo dediščine, zato je tudi poučevanje te kompleksno. Ob izdelanih učnih pripravah, podpornih gradivih in možnostih stalnega usposabljanja v učnem laboratoriju v Škofji Loki je zagotovljena celostna podpora učiteljem, ki so motivirani in se zavedajo pomembnosti kulturne dediščine pri poučevanju mlajših generacij v okviru šolskega sistema in tudi zunaj njega.

Pri gradnji oziroma obnovi nekega objekta sodeluje več kot 25 različnih poklicev, je dejala priznana konservatorka-restavratorka in arhitektka Mateja Kavčič na enem od usposabljanj za učitelje. Prav zaradi kompleksnosti lahko dediščino interpretiramo na več področij in predmetov ter jih medsebojno povezujemo. S tem so obravnavani termini, učne vsebine lažje razumljive in bolj plastično ponazorjene, učenci pa se lahko bolj celostno razvijajo. Pri pouku v osnovni šoli je dediščino najlažje interpretirati pri likovni umetnosti zaradi možnosti uporabe več likovnih področij in specifičnosti empiričnega načina poučevanja z uporabo različnih materialov na področju dediščine. Podobno je pri predmetih tehnika in gospodinjstvo; pri preostalih je uporabljen pretežno frontalni način poučevanja, obenem je manj eksperimentalnega dela. Zato so bili za te predmete izdelani nekateri didaktični pripomočki, ki spodbujajo ustvarjalnost in večjo plastičnost obravnavane teme. Učenci se torej ne srečajo le z vizualno (grafično) podobo, temveč tudi skozi druga čutila. Pri posamezni pripravi so izpostavljene potrebne veščine poučevanja, kakor tudi poudarjena potrebna znanja in veščine za prenovo kulturne dediščine.

To lahko ponazorimo na primeru »vzorcev« pri predmetu matematika, pri katerem učenci hkrati spoznajo termine »simetrija«, »asimetrija«, »zrcaljenje« ipd. Ob izdelavi takega vzorca črpajo učno vsebino iz kulturne dediščine in značilne obdelave fasad objektov, pa tudi notranji prostor, pohištvo, motive značilnih kovanih elementov, značilne motive v lesu in tudi kamnu, vse kot ustrezne primere dobre prakse. Izdelek pri predmetu matematika nato lahko uporabijo pri predmetu likovna umetnost, kjer izdelane vzorce na likovnem področju grafike odtiskujejo kot šablonski tisk in spoznavajo naravne pigmente ter staro slikopleskarsko tehniko. Izdelek je lahko didaktičen pripomoček za izvedbo učne snovi pri predmetu gospodinjstvo ob obravnavi vrste obdelav (tradicionalno značilnih) tkanin. Interpretira se ga lahko tudi kot izdelava značilno poslikanega lesenega pohištva pri predmetu tehnika. Da bi se učitelji naučili teh preprostih, a v večini pozabljenih tehnik in veščin iz kulturne dediščine, so bili izdelani prilagojene učne priprave in didaktični pripomočki, dosegljivi v t. i. skrinji dediščine in na spletu; v nadaljevanju pa bodo razpisana posebna usposabljanja strokovnjakov s področja dediščine. Posamezne veščine potrebne za poučevanje kulturne dediščine bodo na usposabljenih tudi predstavljene. Učitelji, ki bodo opolnomočeni z naštetim, bodo zmožni ustrezno in dovolj poglobljeno poučevati vsebine kulturne dediščine na učencem najbolj razumljiv način.

DE MEXICO
1800-1850

Demonstracijsko-didaktični kotiček za dediščino

V osnovni šoli Ivana Groharja je v projektu nastal demonstracijsko-didaktični kotiček, namenjen predstavitvi in seznanjanju učencev z lokalno dediščino, kot pilotni primer možne postavitve kotičkov tudi na drugih osnovnih šolah. Namen kotička za dediščino je spodbujanje pozitivnega odnosa učencev do kulturne dediščine in prenove. Tema kotička asociira na podobe dediščine iz lokalnega in obenem neposredno šolskega okolja (na primer kmečka izba, kulturna krajina, historično mestno jedro, elementi krajinske ureditve ...).

Izbrani prostor je del razširjenega hodnika v prizidku osnovne šole Ivana Groharja, ki ni imel posebne funkcije, predvsem zaradi slabe osvetljenosti in pomanjkanja opreme. Zasnovali smo ga skupaj z učenci, kar ima posebno dodano vrednost in globlje doživetje. Kotiček smo poimenovali »Galerija pod Homanovo lipo«, saj je ideja, da poustvari podobo starega mestnega jedra Škofje Loke, obenem pa služi kot galerija, učilnica ali prostor druženja v objemu kulturne dediščine. Nosilni steber hodnika se je spremenil v interpretacijo Homanove lipe s klopjo – vrtnim elementom, leseni kvadri pa simbolno predstavljajo Homanovo hišo. Fasade oziroma obrisi hiš so postali table in razstavni panoji za izdelke učencev. Vse skupaj v celoto zaokroži živahni stenski kolaž značilnih arhitekturnih elementov iz starega mestnega jedra.

Prostor bo služil vsem predmetom, ki bodo obravnavali kulturno dediščino, v njem pa se bo lahko izvajala tudi bolj sproščena oblika dela pouka ali dodatnih dejavnosti. Kotiček lahko gostičasne razstave, sestavljene tudi iz zanimivih kosov značilnega pohištva ali njihovih replik, starinskega orodja, značilnih materialov za gradnjo, didaktičnih iger za prostočasne dejavnosti otrok med odmori, kot so klasične igre s kartami, dominami, delovnimi listi ... vse na temo dediščine.

Učni laboratorij za učitelje

Kulturna dediščina je v slovenskem šolskem sistemu razmeroma slabo prisotna, je pa zelo dobro vpeta v občolske projekte, predvsem Dneve evropske kulturne dediščine. V sklopu projekta podajamo možnosti vključevanja kulturne dediščine v zdajšnje učne načrte, brez vsebinskega poseganja. Kompetence prenove in z njo povezanih obrtnih znanj ter tehniških strok bodo v naslednjih desetletjih ene najbolj iskanih veščin na globalnem trgu dela. Ključni izziv je razviti prave in sodobne didaktične pristope, ki bodo ozavestili in spodbujali mlade tudi za tovrstne poklice prihodnosti in za kakovostno prenovo lastnega doma in širšega lokalnega prostora. Kulturna dediščina je izjemno razsežno področje, zato njeno poučevanje ni enostavno; učitelji med vzroki za opuščanje te teme navajajo pomanjkanje kompetenc, zahtevnost interpretacije ter odsotnost prilagojenih (sodobnih) metod in didaktičnih pripomočkov.

Za potrebe dolgoročnega upravljanja Šole prenove za nove generacije je bil v okviru projekta v Škofji Loki v okolju zgodovinskega mestnega jedra vzpostavljen in opremljen učni laboratorij, v katerem je mogoče izvajati praktično usposabljanje učiteljev in tudi gostiti manjše skupine učencev slovenskih šol ob izvajanju njihovega terenskega učenja ali dneva dejavnosti, posvečenega kulturni dediščini. Podobna izkušnja kot pri neformalnem izobraževanju v okviru Dnevov evropske kulturne dediščine je pri izobraževanju odraslih v okviru Šole prenove, kjer sodeluje strokovni kader s področja nepremične kulturne dediščine, specializirani izvajalci, ki ob soglasju lastnika varovanega objekta usposabljaajo zainteresirano javnost za veščine prenove dediščine. Navedeno smo v projektu aplicirali specifično na poučevanje učiteljev, v učnem laboratoriju, kjer se tako ustvarja medinstitucionalno sodelovanje z več področij, ki se združijo na področju kulturne dediščine. V laboratoriju so razstavljeni značilni materiali, orodja in vzorci za izvedbo prenove objektov kot sredstva za potrebe poučnih delavnic, povezanih z vsebino veljavnih učnih načrtov ter aktualnimi tematikami s področja dediščine, kjer sodelujejo restavradorji in konservatorji ter preostali mojstri za demonstracijo veščin.

Primeri učnih priprav za 3. vzgojno-izobraževalno obdobje

O kulturni dediščini: značilni elementi objektov

Kot proučevani primer podrobneje pogledimo kmetije s svojimi številnimi objekti, ki so pomemben gradnik tako širše kulturne pokrajine kakor tudi urbanega dela naselja. Kmetije s svojo umeščenostjo, oblikovanostjo in ne nazadnje tudi urejenostjo pomembno prispevajo k prepoznavnosti širšega prostora. Predvsem zaradi spremembe tehnologije obdelovanja in pridelave (velika mehanizacija, avtomatizacija) se spreminjajo tudi objekti, saj je merilo strojev zamenjalo človeško merilo. Včasih so bila vrata skednja, hleva, lope velika le za širino in višino naloženega voza, danes je odprtina povečana za več kot dvakrat v obe smeri, pa tudi vrat je številčno več. Dimenzije kmetijske mehanizacije in procesov v objektih narekujejo večje dimenzije objektov. Tako dobivamo neznačilne in mnogo predimenzionirane objekte. Nemalokrat so tudi na neprimernih lokacijah sredi obdelovalnih površin namesto na robovih kmetij ali obdelovalnih površin. Obenem so se razvile posebne konstrukcije za premoščanje potrebne širine; lesene nosilne in strežne konstrukcije so izginile, povečini jih je nadomestil beton ali celo jeklo. Les ostaja le mestoma kot polnilo ali samo na glavni fasadi, preostale fasade pa ostajajo v glavnem nedodelane, v golih zidakih ali vidnem betonu. Glavna fasada se velikokrat, verjetno zaradi želje po izboljšanju videza objekta, opleska z neznačilnim izborom barve, reklamnimi napisi ali drugimi materiali, elementi. Ponovno je prav zaradi obsežnosti objekta posledično potrebne več kritine; zato se posega po pločevinastih panelih za hitro gradnjo. Streha je pravzaprav peta fasada objekta, saj predstavlja veliko površino. Njen videz se je bistveno spremenil: nakloni so položnejši, napušči so skoraj izginili, drobne strukture kritine ni več, barva je postala velikokrat kar odsevna pločevinasta. Lesena okna in vrata je zamenjalo plastično stavbno pohištvo. Podoba tako urejene kmetije je spremenila celo podobo krajine, saj te najpogosteje stojijo na robovih naselij ali (nekoč lično umeščene) na vrhu manjših vzpetin.

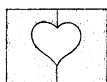
Zelo podobno bi lahko analizirali tudi urbani prostor, na primer v starem mestnem ali vaškem jedru, kjer je za razliko od prejšnjega primera, strnjena pozidava. Zaradi umestitve objektov v ulični niz, je glavna fasada še bolj vedutno izpostavljena in vpliva na celotno ulico, trg in tudi naselje samo. Ob specifičnosti okolja, gradnje, dostopnosti materialov in tudi specialnega znanja ter drugih okoliščin, se je v naseljih lahko razvila samosvoja oblika nekega elementa, ki je lahko v drugem naselju pa čisto drugačen. Tako so se razvili posebni motivi oziroma oblikovanje določenih elementov npr. kovanih ograj ali kovanih polken v Tržiču. Zato se predhodno pred posegi v prostor mora analizirati ožji in širši prostor v katerega je vpeta neka stavba. Vendar pa tokrat ne govorimo o urbanizmu, temveč o okrasju in posameznih elementih na stavbah. Ti so namreč gradniki identitete in jih je pri obnovi ali novogradnji potrebno upoštevati ter uporabljati. Za izvedbo učne ure se priporoča predhodna temeljita analiza prostora z opazovanjem in fotografiranjem pogostih elementov v nekem naselju in kasnejša obravnava pri pouku, s poudarkom na kritičnem razmišljanju.

Sedmi razred, prva priprava

Predmet	Likovna umetnost
Razred	Sedmi razred
Število ur	4 ure
Področje (učna celota)	Grafika, arhitektura
Tehnika	Linorez
Naloga (učna enota)	Sestavni deli prostora – arhitekturni elementi, kompozicija
Materiali	Linolej za vrezovanje kompozicije z značilnimi arhitekturnimi elementi in odtiskovanje, barve, krpice
Orodja, podlage	Zaščita miz, stiskalnica, grafični nožki za linolej
Motiv	Muzejska hiša in njeni arhitekturni elementi
Obravnavana kulturne dediščine	Prepoznavanje in spoznavanje različnih elementov na arhitekturi, prepoznavanje gradbenih materialov, branje prostora
Didaktični pripomočki in učna sredstva	PPT-predstavitev in igra s kartami značilnih elementov v t. i. skrinji dediščine oziroma tudi v e-obliki na spletni strani https://sola-prenove-za-nove-generacije.si/
Metode dela	– pogovor – razlaga – prikazovanje, demonstracija s kartami
Oblike dela	– frontalna – individualno delo, skupinsko delo
Učni cilji	– Spoznajo likovna dela nacionalne in mednarodne kulturne dediščine (LUM) – Razlikujejo med industrijsko in umetniško grafiko (LUM) – Razvijajo sposobnost analiziranja in vrednotenja likovnih del (LUM) – Razvijajo izrazne možnosti pri oblikovanju na ploskvi in s tem negujejo individualni likovni izraz (LUM) – Spoznajo in poimenujejo različne arhitekturne elemente (LUM)

Prilagoditev za izvedbo v učilnici	<ul style="list-style-type: none"> – PPT-predstavitev – projektor in računalnik – priprava miz in materiala
Prilagoditev za izvedbo na daljavo	Posredovanje učne priprave, PPT-predstavitev, eventualno e-didaktičnega pripomočka.
Prilagoditev za izvedbo v učilnici na prostem	Prestavitev ustvarjanja na prosto na mize in klopi: <ul style="list-style-type: none"> – podlaga, natisnjen PPT na plastificirane predloge – tablice za delo v manjših skupinah – prilagoditev tehnike za razmere za delo na prostem – igranje kart na prostem in »storytelling«
Predlagana vrsta učne ure	<ul style="list-style-type: none"> – Izvedba v razredu s predhodnim ogledom na vasi – Teoretična in praktična
Prilagoditev: Učenci z učno pomočjo	Izdelajo en enostavnejši arhitekturni člen. Pobarvajo ga z eno barvo in odtisnejo.
Nadarjeni učenci	Izdelajo en zahtevnejši arhitekturni člen. Pobarvajo ga na primer z več barvami (na primer s komplementarnimi) in odtisnejo. Izvedejo lahko tudi v drugih likovnih tehnikah, materialih, kot na primer glini.
Medpredmetna povezava	<ul style="list-style-type: none"> – Ohranitev dediščine, dediščina v Sloveniji (GEO) – Arhitekturni dosežki, stili (ZGO) – Ljudski prostor (SLO)
Predlog predhodne dejavnosti – aktiviranja predznanja	V svoji okolici poiščejo značilne motive, vzorce (na primer vrata ali portale) in jih skicirajo s prostoročno risbo v zvezek.
Dodatna dejavnost učencev povezana z obravnavano temo v okviru učnih ur obravnavanega sklopa	<ul style="list-style-type: none"> – Možnost ogleda in fotografiranja stavb v domačem kraju z največ arhitekturnimi elementi, različnimi stili (ZGO) – Ogled kovaške delavnice (ali druge obrtniške delavnice); poleg tehnike izdelave se pogovarjamo tudi o značilnih motivih za to področje (TIT)
Predlog nadgradnje (pri interesnih dejavnostih, v dan dejavnosti ipd.)	Obisk muzeja v neposredni okolici ali obisk kustosa iz muzeja ali konservatorja. Predstavitev muzeja, dejavnosti, nalog, eksponatov. Izdelava »priročnega šolskega muzeja« lastne šole – zbiranje fotografij, urejanje arhivskih gradiv – izdelava vitrine z eksponati in zbirnika značilnih: portalov, druga generacija oken, nato tretja polken, vrat, ograj, svetilk itd.

1. uvodni del

Legenda

U – učitelji

O – otroci

U: Dober dan vsem. Danes bomo govorili o značilnih arhitekturnih elementih, materialih, iz katerih so narejeni, barvah in stvareh obrteh. Ali veste, kaj so ARHITEKTURNI ČLENI? Osredotočite se na fasado. Kateri elementi so na njej?

O: Na fasadi so okna, vrata, okvir, portal, rizalit, konzola ...
(Prikažem PPT in razložim posamezne člene ter opozorim na: OBLIKE SESTAVNIH DELOV PROSTORA, OBLIKOVALNE ELEMENTE PROSTORA (ZID, LOK, STEBER, PREKLADA, OBOK, KUPOLA, KRITINA, ODPRTINE), NOSILNE/NOŠENE ARHITEKTURNE ELEMENTE ter MASIVNO/SKELETNO GRADNJO in PRAVOKOTNO PROJEKCIJO). Pri nalogi si pomagamo z izdelanimi kartami in fotografijami. Lahko tudi zaigramo igro za uvodno motivacijo.

U: Zakaj menite, da so arhitekturni elementi tako pomembni? Ker nam dajejo oziroma sporočajo podatke o stavbi: kje stoji, kdaj je bila zgrajena, iz katerih materialov, za kakšen namen, za koliko ljudi, lahko govori o pomembnosti lastnikov ...

2. osrednji del

U: Danes bomo v linolej vrezovali posamezne arhitekturne elemente, ki smo jih spoznali. Naredili bomo odtise in grafike uporabili za vabila oziroma razglednice kot povabila za obisk starega mestnega jedra.

Kriteriji, ki jih morate upoštevati:

- Vsak vzame eno ploščo linoleja.
- Nanj s svinčnikom skicirate en motiv arhitekturnega člena iz prikazanih primerov. Pomagate si lahko z igro s kartami.
- Z nožkom za linolej previdno izrezujete. Pazite, da dobite pozitivne in negativne površine. Tiste, ki jih vrežete, bodo svetle. Ostale bodo temne.
- To bomo premazali z valjčkom in barvo ter izdelali odtise na različne papirje.
- Nato bomo vse stavbe sestavili v celoto – eno fasado neke stavbe.

ZAČNEMO DELATI.

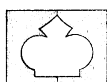
3. zaključni del

Skupaj z učenci pospravimo učilnico, postavimo zaključno inštalacijo, se zberemo okoli nje in se pogovorimo:

- o arhitekturnih členih,
- o prepoznavanju dediščine,
- o oblikah sestavnih delov prostora,
- pravokotni projekciji in
- kompoziciji v kotičku.

PREGLED IZDELKOV IN VREDNOTENJE

- Pogovorimo se o zadanih kriterijih vrednotenja in ugotovimo uspešnost nastalih kompozicij.
- Učenci vrednotijo izdelke drug drugemu.
- Nato vrednotijo tudi svojega – ugotovijo, kaj so upoštevali in česa niso upoštevali pri zadanih kriterijih.
- Igrajo se igro s kartami in prebirajo kartice – iskanje arhitekturnih členov.
- Izvedemo razstavo v učilnici, hodniku, kotičku za razstave.

O kulturni dediščini: arhivsko gradivo in načrti

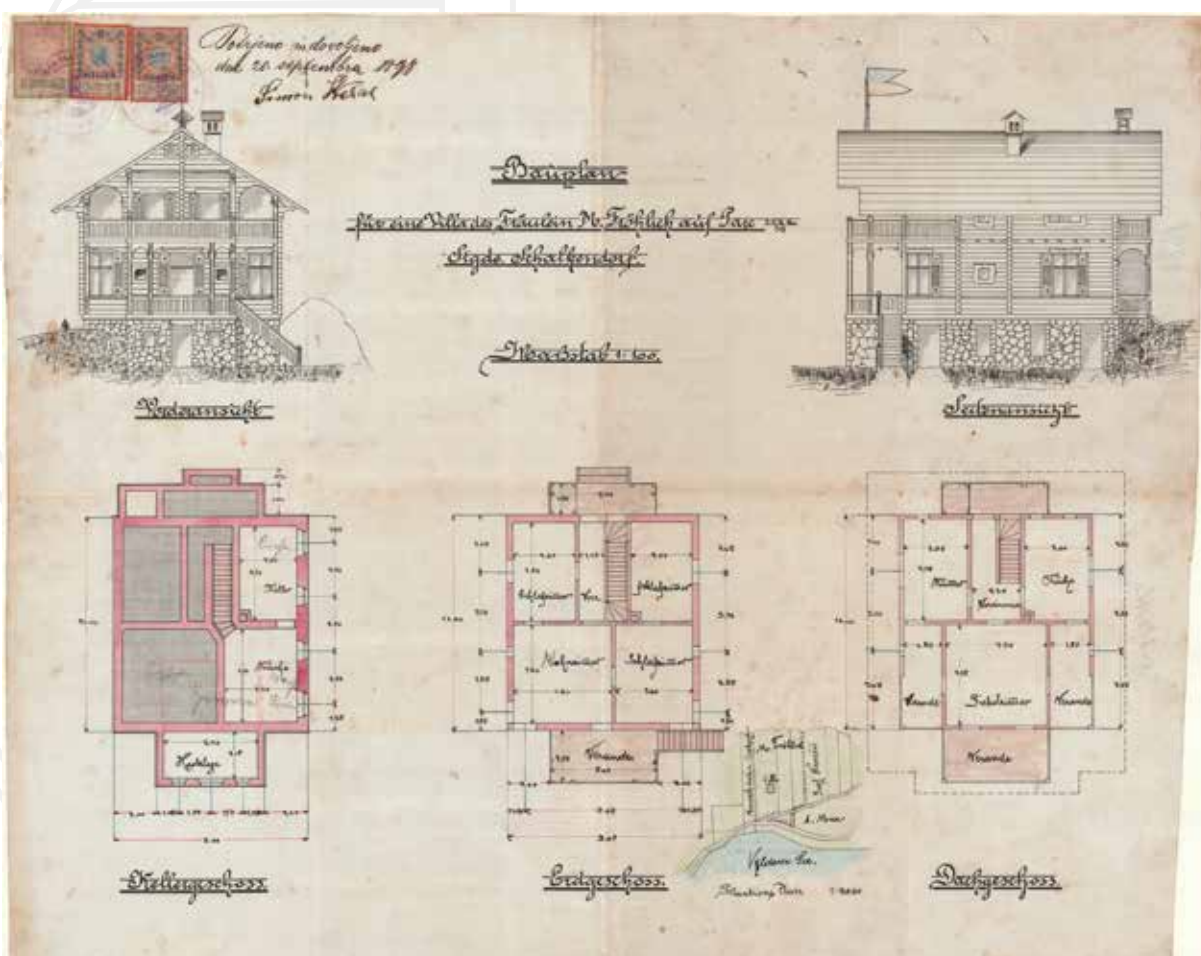
Vsak lastnik je dolžen za čas obstoja njegove nepremičnine hraniti vso projektno dokumentacijo, ki je bila potrebna ob njegovi izgradnji. S tem se dokazuje nastanek objekta in tudi nastanek morebitnih vsakokratnih prizidav. Projektna dokumentacija sčasoma postane tudi arhivska in jo hranijo predvsem na krajevno pristojnih enotah Zgodovinskega arhiva.

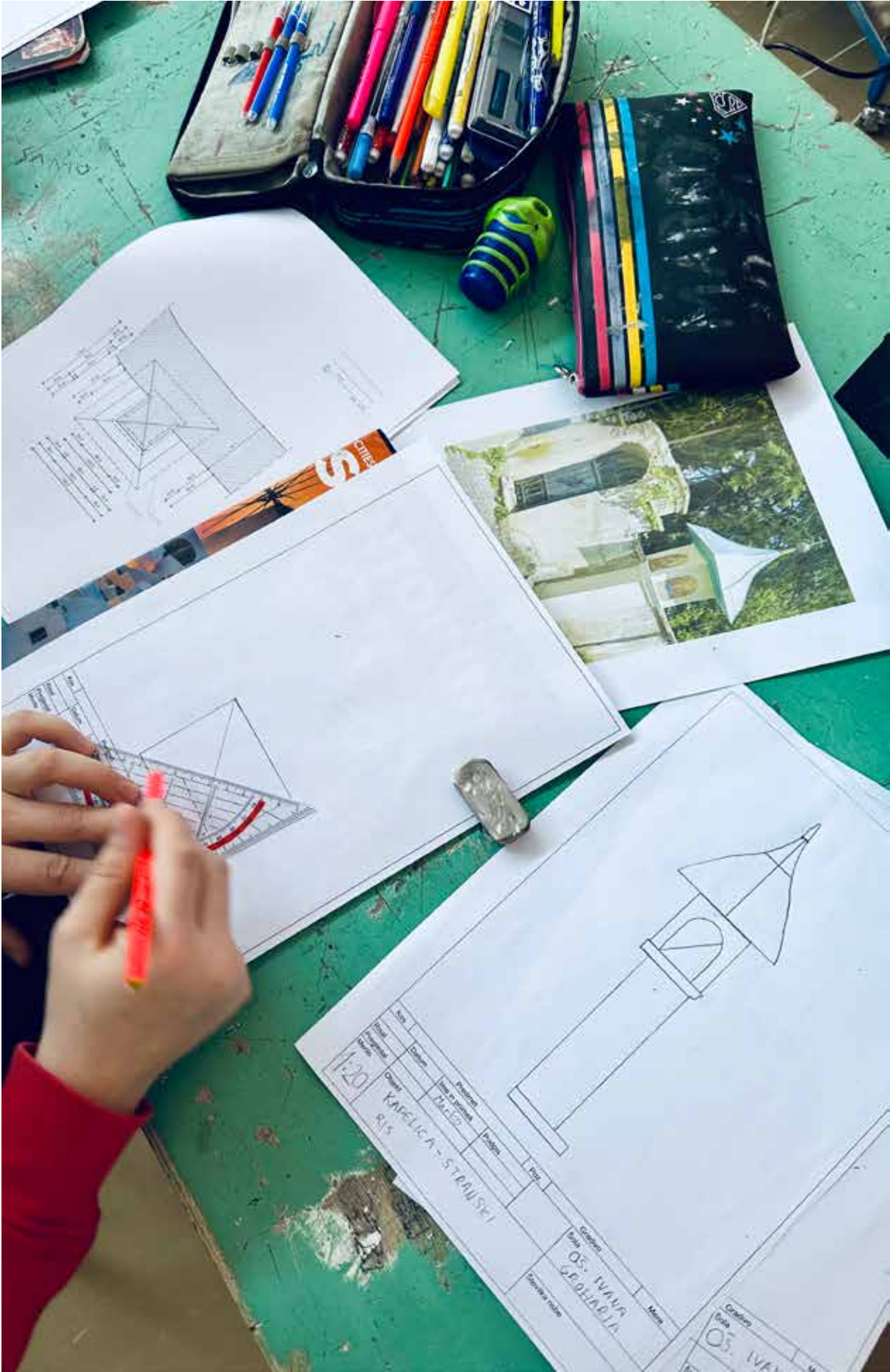
S pomočjo arhivskega gradiva proučujejo raziskovalci neko stavbo, razlagajo stavbni razvoj, proučujejo značilnosti gradnje, uporabljene materiale in ostale elemente ter sledijo značilnostim gradnje v določenem obdobju. Zato je t.i. arhivska dokumentacija izjemnega pomena za službo varstva kulturne dediščine.

Načrti so del projektne in tudi tehnične dokumentacije, zato zanje veljajo določeni mednarodni in nacionalni standardi. To so pravila komuniciranja s pomočjo risbe in tehničnih opisov. Zaradi dogovorjenega označevanja v načrtih, so ti praviloma enako razumljivi ne glede na okolje ali čas. Načrti potrebni za obnovo ali izgradnjo nekega objekta pa z razvojem tehnologije in materialov postajajo vse bolj kompleksni ter tudi obsežni.

Predlagamo, da se učencem prikaže arhivski načrt kot na spodnjem primeru, ki je obsegal vse potrebne podatke za izgradnjo vile na Bledu. Načrt hrani Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Gorenjsko, na spletnem naslovu: <https://www.zal-lj.si/50-let-enote-za-gorenjsko-kranj/ko-bos-prisla-na-bled/>.

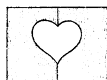
Priporočamo, da učenci doma poiščejo dokumentacijo za njihov objekt, v kolikor jo imajo ter prinesejo v šolo pokazat. Učencem pokažemo tudi stare tehnične načrte, ki so dostopni na <https://www.zal-lj.si/50-let-enote-za-gorenjsko-kranj/delavski-pozdrav/>.

Sedmi razred, druga priprava

Predmet	Tehnika in tehnologija
Razred	Sedmi razred
Število ur	2 uri v učilnici
Področje (učna celota)	Projekcije
Tehnika	Papir, karton, tehnični svinčniki, ravnila, radirka
Naloga (učna enota)	Tehnična dokumentacija
Tehnika	Tehnično risanje objekta registrirane nepremične dediščine – na primer preprostega kužnega znamenja ali kapelice
Materiali	Papir, karton, tehnični svinčniki, obdelava izdelka kot nadaljevanje pri likovni vzgoji
Motiv	Projekcija kužnega znamenja
Obravnava kulturne dediščine	Dokumentarno arhivsko gradivo, načrti (branje in izdelava), dokumentacija objekta
Didaktični pripomočki in učna sredstva	PPT-predstavitev, predloge v t. i. skrinji dediščine oziroma tudi v e-obliki na spletni strani https://sola-prenove-za-nove-generacije.si/
Metode dela	– predhodno raziskovanje – pogovor in razlaga – prikazovanje, demonstracija s kartami
Oblike dela	– predhodno raziskovanje – frontalna – individualno delo
Učni cilji	– Pravokotna projekcija (TIT) – Tehnična dokumentacija (TIT) – Razložijo nastanek pravokotne projekcije na treh projicirnih ravninah (TIT) – Rišejo preproste predmete v pravokotni projekciji na tri ravnine in jo uporabijo v praksi (TIT) – Utemeljijo uporabo projiciranja na več ravnin

Prilagoditev za izvedbo v učilnici	<ul style="list-style-type: none"> – PPT-predstavitev – projektor in računalnik – priprava miz in materiala
Prilagoditev za izvedbo na daljavo	Posredovanje učne priprave, PPT-predstavitev, eventualno e-didaktičnega pripomočka primera tehničnega načrta.
Prilagoditev za izvedbo v učilnici na prostem	Prestavitev ustvarjanja na prosto na mize in klopi: <ul style="list-style-type: none"> – podlaga, natisnjen PPT na plastificirane predloge – tablice za delo v manjših skupinah
Predlagana vrsta učne ure	<ul style="list-style-type: none"> – Izvedba v učilnici zaradi potrebe po optimalnih pogojih (ravnina, zadostna delovna površina ...) – predhodni ogled predmeta, predhodno raziskovanje risPnja (lahko na fotografiji) – Teoretična in praktična
Prilagoditev:	
Učenci z učno pomočjo	Izdelajo načrt enega geometrijsko preprostega objekta, na primer kužno znamenje.
Nadarjeni učenci	Izdelajo načrt večjega objekta, na primer znamenja ali kapelice.
Medpredmetna povezava	<ul style="list-style-type: none"> – Značilnosti prostora (GEO) – Telesa, mreže, projekcije, plašči, obsegi likov (MAT) – Senčenje (LUM)

- Predlog predhodne dejavnosti – aktiviranja predznanja**
- Za domačo nalogo poiščejo objekt v prostoru, za katerega bi želeli izdelati tehnično dokumentacijo. V zvezek lahko narišejo prostoročno skico in se učijo merjenja objekta v naravi ter skiciranja z merami. Doma poiščejo načrte svoje hiše, stanovanja.
- Dodatna dejavnost učencev povezana z obravnavano temo v okviru učnih ur obravnavanega sklopa**
- – Možnost ogleda arhiva muzeja/ZVKDS/ ... (ŠPO)
 - – Obisk arhitekta, predstavitev tehnik načrtovanja, skeniranja objektov, pomen shranjevanja, obdelave ... (TIT)
 - – Uporaba skenerja (lahko mobilne aplikacije) za izdelavo 3D-modela, ki se ga lahko obdeluje v 3D-programu, izreže/natisne..
- Predlog nadgradnje (pri interesnih dejavnostih, v dan dejavnosti ipd.)**
- Obisk arhitekta in ogled njegovega dela, obisk kustosa/konservatorja/restavradorja. Restavriranje poškodovanega gradiva, zbiranje, raziskovanje gradiva po spletu, v knjižnici – delo v skupinah. Vsaka skupina izdelava plakat/kratek video o svojem raziskovanju in ga razstavi v kotičku za dediščino. Izdelane načrte fasade (kopije) se lahko pri likovni vzgoji uporabi za učenje senčenja s svinčnikom.

1. uvodni del

Legenda

U – učitelji

O – otroci

U: Dober dan. Danes bomo govorili o izdelavi NAČRTOV in procesu načrtovanja. Ali veste, kdo izdeluje načrte? Poleg arhitekta? Gradbeniki, strojniki, elektroinženirji ... kartografi pa karte – zemljevide. Danes bomo pogledali, kako izdelamo načrt preprostega objekta. Kaj je tloris? Tloris je navpična projekcija – kot bi z vrha pogledali strogo navpično navzdol in iz tega pogleda videli vso konstrukcijo. Kaj sestavlja neko konstrukcijo? Spoznali ste že arhitekturne člene, nošene in nenošene elemente, če se spomnite. To so stene, stropi, oboki, loki, preklade nad odprtiniami ... okna, vrata, streha oziroma strešna konstrukcija ... Vse to moramo na načrtu prikazati, ker se na tak, tehnični način stroke sporazumevajo med sabo. Da vsak inženir in tudi drugi znajo prebrati isti načrt na isti način. Da razumejo, iz česa naj bi bil objekt zgrajen, da lahko preberejo njegove dimenzije, značilnosti.

Analizirajmo en načrt in njegove sestavine:

- – Praviloma se ga zloži na format A4
- – Zlaganje večjih formatov (na primer A3 na A4)
- – Glava načrta in okvir načrta – vpenjanje
- – Kosovnica
- – Legenda materialov
- – Merilo na risbi
- – Naziv risbe, številka lista, izdelovalec ...
- – Kotirne črte
- – Vrste črt
- – Okrogline

1. uvodni del U: Pogovorimo se še o arhivskih načrtih. Zakaj je pomembno, da hranimo načrte? Kot lastniki smo dolžni za časa obstoja nekega objekta hraniti vso dokumentacijo, povezano z njim: ne le načrte, temveč tudi tehnično poročilo, soglasja, dovoljenja, ki so sestavni del dokumentacije nekega objekta – poleg načrtov. Hranimo pa tudi fotografije; priporočljivo je, da objekt fotografiramo tudi med gradnjo. Tako vemo, kje potekajo vodi inštalacij, armature ipd. Tako kasneje lažje ugotovimo, kje imamo kaj, če na primer vodovod počí. Tukaj je nekaj primerov načrtov, kot so bili včasih za gradnjo nekega objekta. Ter primer, kako je s tem danes.

2. osrednji del U: Danes boste izrisali primer znamenja oziroma kapelice. Pred vami je aksonometrični prikaz tega oziroma so na fotografiji napisane mere. Izdelati morate: tloris, prerez, naris.

Kriteriji, ki jih morate upoštevati:

1. list – tloris
2. list – naris
3. list – stranski ris
4. list – tehnološki list

Vsak list morate na začetku opremiti z okvirjem in glavo ter kosovnico.

Načrte se spne v mapo ali z letvico.

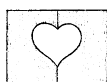
ZAČNEMO DELATI.

3. zaključni del Z učenci pospravimo učilnico, postavimo zaključno inštalacijo, se zberemo okoli nje in se pogovorimo:

- o pravilih tehničnega risanja, orodju,
- o pomenu izdelave načrtov, arhivskem gradivu in
- postavimo razstavo v kotičku za dediščino.

PREGLED IZDELKOV IN VREDNOTENJE

1. Pogovorimo se o zadanih kriterijih vrednotenja in ugotovimo uspešnost nastalih kompozicij.
2. Učenci vrednotijo izdelke drug drugemu.
3. Nato vrednotijo tudi svojega – ugotovijo, kaj so upoštevali in česa niso upoštevali pri zadanih kriterijih.
4. Izvedemo razstavo v učilnici, hodniku, kotičku za razstave.

O kulturni dediščini: moteči posegi v prostoru

Objekti, ki so danes prepoznani kot dediščina preteklih obdobij, so povečini uspeli ohraniti svoje prepoznavne značilnosti. O razvoju oblikovanja stavb velja učence spodbuditi k razmišljanju, zakaj je streha na Gorenjskem ravno takega strmega naklona, zakaj je Primorskem položnejša ipd. Pogovarjamo se tudi o napuščih in njegovi širini; širina napušča se je praviloma oblikovala glede na vpadni kot sončnih žarkov. Napušč ima širino, ki preprečuje vdor vročih sončnih žarkov v notranjost stavbe, medtem ko pozimi, ko je vpadni kot sončnih žarkov položnejši, pa doseže notranje prostore in jih osvetljuje ter jih obenem tudi ogreje. Napušč ščiti stavbno pohištvo pred vremenskimi vplivi, zato to manj propada. Nenazadnje pa ščiti celotno fasado stavbe; nad vhodom je napušč lahko tudi širši, saj se pred vhodom v stavbo zadržujejo ljudje ter opravljajo različna opravila. Zato nas lahko zmoti oblikovanje novih stanovanjskih stavb brez napušča ali z ravnimi strehami oziroma drugimi neznačilnimi ureditvami streh. Iz tega vzroka jih prepoznavamo kot neznačilne in moteče.

Podobno je z urejanjem in oblikovanjem fasad. Pri fasadah je med najbolj motečimi elementi neustrezna barva fasade. S tako oblikovano fasado se lahko spremeni celotno doživljanje širšega prostora, posebej, ko gre za gradnjo v nizu. Moteči so tudi razni elementi reklamni napisi, svetila, stavbno pohištvo ali drugi elementi. Zato je pogosto v prostorskih aktih posamezne občine določeno kakšni elementi, materiali in barve so dopustni. Vsako odstopanje se lahko tudi kaznuje. Zato učence spodbujamo k analizam prostora, prepoznavanju značilnih in neznačilnih elementov ter izboljšavi motečih posegov. Pri nalogah poskušamo doseči pregled izdelkov na način, da je razvidno obstoječe stanje (na primer na način fotografije), pod njim izboljšano stanje obravnavanega primera stavbe (na način obdelave fotografije oziroma slikanja, barvanja) ter na dnu pa poslabšano stanje (dodatne degradacije fasad). Doživljanje posegov je na predlagan način najbolj nazorno in tudi najbolj plastično doživeto.

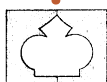

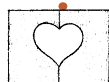

Osmi razred, prva priprava

Predmet	Likovna umetnost
Razred	Osmi razred
Število ur	2 zaporedni uri
Področje (učna celota)	Slikanje, kombinirane tehnike
Tehnika	Risanje, slikanje
Naloga (učna enota)	Iluzija prostora
Materiali	Delo s fotografijo, risalni list, svinčnik, naravni pigmenti, čopič
Orodja, podlage	Različni čopiči, posodice z vodo, zaščita miz
Motiv	Ustrezne in neustrezne fasade v mojem kraju
Obravnavana kulturne dediščine	Moteči posegi v prostoru: pregled (ne)značilne arhitekture ter prostorskih ureditev v moji okolici
Didaktični pripomočki in učna sredstva	Narisane predloge ulice s projekcijo, kamor umeščajo narisane stavbe, dostopne v t. i. skrinji dediščine oziroma tudi v e-obliki na spletni strani https://sola-prenove-za-nove-generacije.si/ . V skrinji so tudi igralne karte s fotografijami prenov, ki pri izvedbi ure lahko služijo za demonstracijo ustrezno urejenih fasad objektov. Uporabijo se lahko tudi predloge fasad hiš iz 4. razreda.
Metode dela	– predhodno raziskovanje: brezplačni računalniški program (npr. IMGonline.com.ua) – pogovor in razlaga – prikazovanje, demonstracija s kartami
Oblike dela	– frontalna – individualno delo
Učni cilji	– V likovnem izdelku gradijo prostor z uporabo prostorskih ključev (LUM) – Razvijajo občutek za gradnjo iluzije prostora (LUM) – Spoznajo pomen kulturne dediščine za slovenski prostor (ZGO) – Spoznajo značilne dele fasade (LUM) – Spoznajo tipične slovenske hiše glede na regije (ZGO) – Prepoznajo ustrezno renovirane objekte od neustreznih (ZGO) – Kompozicija, dodajanje, odzemanje (LUM)

Prilagoditev za izvedbo v učilnici	<ul style="list-style-type: none"> - PPT-predstavitev - projektor in računalnik - priprava miz in materiala
Prilagoditev za izvedbo na daljavo	Posredovanje učne priprave, PPT-predstavitev, eventualno e-didaktičnega pripomočka.
Prilagoditev za izvedbo v učilnici na prostem	Prestavitev ustvarjanja na prosto na mize in klopi: <ul style="list-style-type: none"> - podlaga, natisnjen PPT na plastificirane predloge - tablice za delo v manjših skupinah - prilagoditev tehnike za razmere za delo na prostem
Predlagana vrsta učne ure	<ul style="list-style-type: none"> - Izvedba na prostem, v centru naselja - Teoretična in praktična
Prilagoditev:	
Učenci z učno pomočjo	Narišejo eno ustrezno fasado.
Nadarjeni učenci	Narišejo eno ustrezno in eno neustrezno, bolj degradirano fasado. Uporabljajo lahko tudi računalnik.
Medpredmetna povezava	<ul style="list-style-type: none"> - Potreba po ohranitvi dediščine (GEO) - Etnologija, identiteta (ETNO) - Skiciranje (TEH) - Razvoj slovenske kulture (ZGO)
Predlog predhodne dejavnosti – aktiviranja predznanja	Za domačo nalogo poiščejo ali posnamejo fotografije ulice v novem naselju z izstopajočimi objekti, natisnejo na A4 kot barvni in tudi črno-beli tisk. Fotografijo zalepijo v zvezek. Za domačo nalogo lahko tudi doma izdelajo obratno sliko: vse fasade pobarvajo enako kot pri prvi, s tem, da »namerno izstopajočo« fasado popravijo v tej rešitvi v ustrezno in skladno s celoto. Izvedejo razstavo »izstopajoča«, pod njo pa »popravljen«.
Dodatna dejavnost učencev povezana z obravnavano temo v okviru učnih ur obravnavanega sklopa	<ul style="list-style-type: none"> - Možnost ogleda neprimerno in primerno urejenih objektov v mojem kraju (ŠPO) - Popravki v računalniškem programu ali s pomočjo mobilne aplikacije (TIT, LUM)
Predlog nadgradnje (pri interesnih dejavnostih, v dan dejavnosti ipd.)	Slikanje objektov in vrednotenje ustreznih in neustreznih posegov ter potrebnih posegov. Izdelava brošure s prikazom značilnih elementov vs. neznačilnim – izdelava kolaža. Delo po skupinah: sakralna dediščina, profana, po delih naselja ... Uporaba računalnika za spreminjanje barv fasade, brisanje neustreznih elementov ipd. Razvoj kritičnega mišljenja.

1. uvodni del

Legenda

U – učitelji

O – otroci

U: Dober dan vsem. Danes bomo govorili o ustrezno urejenih fasadah in na drugi strani o neustreznih. Kaj vam pomeni, da je fasada ustrezno urejena?

O: Da ni videti »čudno«, da nima tujkov na fasadah, da ni nenavadnih barv ...

U: Ali so vse fasade v slovenskih starih mestnih jedrih enako urejene? Z enako oblikovanimi elementi? Ne ... V Škofji Loki so tradicionalne hiše iz določenega obdobja in s tem fasade, njihove barve in poslikave drugačne od preostalih iz drugih krajev. Tudi okna so lahko drugačnih razmerij in oblik. Velikokrat so tudi ti elementi bolj bogato oblikovani, če je njihov pomen/dejavnost v stavbi pomembnejši – na primer mestne hiše. Ko pogledamo širše, z ravni pokrajine, lahko ugotovimo, da se hiše precej razlikujejo med sabo in da je na primer »gorenjska hiša« precej drugačna od recimo »kraške« ali »koroške«, čeprav so zgrajene iz enakih vrst materiala (kamen, opeka, les, apno). Njihov tloris se razlikuje, čeprav so vse »hiše«, namenjene stalnemu bivanju. V oblikovanju se razlikujejo tudi njihova okna, vrata, dimniki, ograje, balkoni, napušči in še kaj.

U: Torej bi lahko rekli, da ima fasada ZNAČILNE elemente in barve, obdelavo, materiale? Ali se ti značilni elementi po pokrajinah lahko razlikujejo med sabo?

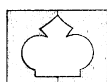
U: S pojmom »značilne« se oblikuje identiteta nekega kraja. Tako se identificiramo, še posebej na ravni pokrajin. Da lahko govorimo o hiši, značilni za Gorenjsko ali Kras. Torej je ohranjanje oziroma uporabljanje značilnih elementov izjemnega pomena. Poglejmo podrobneje nekaj značilnih elementov pri izbranih primerih:

– gorenjska kmečka hiša: umestitev na parcelo, etažnost, tloris, fasade, materiali, barve, gank, lesen zatrep, oblikovanje odprtih, poslikave, portali, nakloni strešin, vrsta kritine, napušči ...

– kraška hiša

– koroška hiša

U: Poglejmo si tudi barvne tone, v katerih so fasade urejene. To so apneni ometi, ki so jim dodali naravne pigmente. Ti so pridobljeni iz raznih kamnin, rastlin ali celo živali, na primer školjk, uši. Mnogo fasad je danes v neprimernih barvnih tonih in ti izjemno vplivajo na spremembo dojemanja celotnega, na primer uličnega prostora – uličnega niza ali celotnega trga. Zato se bomo danes pogovarjali tudi o nasprotnih si barvnih tonih in se preizkušali na izbrani fasadi: spreminjanje celotne fasade ali njenega dela v: nasprotni barvi ter korekcija v ustreznega.

2. osrednji del

U: Danes boste narisali iluzijo prostora, ulico t. i. starega mestnega jedra. Po opazovanju sheme fasad boste narisali svoje ustrezne hiše, fasade, s pomočjo predloge, ki je vnaprej pripravljena. Lahko rišete tudi brez nje, vendar jo poskušajte ponazoriti. Perspektivo uličnega prostora izrišete tako, da je samo eno bežišče – stavbe na levi strani risalnega lista so višje, segajo od skrajnega roba zgoraj do skrajnega roba spodaj in se zožujejo proti desni ali obratno. Lahko imate fotografijo svojega objekta (lahko je kateri koli objekt v vašem naselju ali v bližini šole) ali vzamete pripravljene fotografije, natisnjene ali iz spletne baze. Narišete tudi sosednje objekte, tako da dobite t. i. »ulični niz«.

Kriteriji, ki jih morate upoštevati:

- Vsak vzame shemo starega mestnega jedra.
- Po načelu prostorskih ključev na risalni list narišete iluzijo prostora, ulico starega mestnega jedra, kot se je spomnite iz predstavitev.
- Narišete niz vsaj 5 hiš.
- Iz risbe lahko po predlogah fasad upoštevate podobe starih hiš.
- Pozorni bodite na ritem in razmerje okna, dejavnosti v pritličju in okrasja, ki se pojavljajo na fasadah.
- Ena fasada naj izstopa in ne upošteva pravil, ki jih določa spomeniškovarstvena služba.
- Ko je risba končana, ulico obarvate v akvarelni tehniki z naravnimi pigmenti.

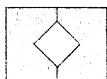
3. zaključni del

Z učenci pospravimo učilnico, postavimo zaključno inštalacijo, se zberemo okoli nje in se pogovorimo:

- o značilnih elementih fasade,
- o barvah fasade, poslikavah,
- o modernizaciji ter o prizidavah/nadzidavah in
- na risbah drug drugemu iščejo fasado, ki ne upošteva pravil značilnih elementov fasad.

PREGLED IZDELKOV IN VREDNOTENJE

1. Pogovorimo se o zadanih kriterijih vrednotenja in ugotovimo uspešnost nastalih kompozicij.
2. Učenci vrednotijo izdelke drug drugemu.
3. Nato vrednotijo tudi svojega – ugotovijo, kaj so upoštevali in česa niso upoštevali pri zadanih kriterijih.
4. Izvedemo razstavo v učilnici, hodniku, kotičku za razstave.

O kulturni dediščini: značilni kovani elementi

Podobno kot so se stari mojstri izražali v kamnu, ki so ga oblikovali za portale in ga običajno tudi bogato oblikovali, je moč prepoznati podobno v kovanih elementih. Poleg ograj so se kovani elementi pojavili predvsem na oknih in vratih, saj je že cesarica Marija Terezija zapovedala njihovo namestitev zaradi številnih požarov. Z uprabo kovanih polken so zagotavljali, da se ogenj iz nekega objekta ni prenesel tako hitro na sosednjega ter da so ga čimbolj zamejili. Iz zgodovine poznamo več katastrofalnih požarov, kateri so terali cele ulice ali tudi celo mesto. Zato so v mestih opuščali lesene elemente (kritino, deske v zatrepih, lesen gank ipd.) ter se posluževali kovanih elementov. Ti imajo posebno strukturo - niso popolnoma ravni, temveč imajo številna vdrtta mesta. Večji elementi so sestavljeni iz majhnih kosov železa, ki jih povezujejo številni žebli. Okenski oziroma vratni tečaji, deli nosilne konstrukcije so lahko posebej bogato detajlirani z motivi rož, listja ali inicijalkami lastnika objekta. Posebno pozornost velja nameniti tudi tolkalom na vratih, okenskim rešetkam, svetilkam in izveskom nad pritličji.

Za izvedbo učne ure predlagamo predhodni ogled in fotografiranje pogosto uporabljenih elementov ter izdelavo šolskega kataloga kovanih elementov.

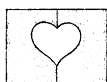

Osmi razred, druga priprava

Predmet	Tehnika in tehnologija
Razred	Osmi razred
Število ur	1 ura v učilnici, 8 ur praktičnega dela
Področje (učna celota)	Kovinarstvo
Naloga (učna enota)	Izdelava skic značilnih kovinskih elementov in apliciranje enostavnih značilnih oblik na uporaben izdelek – stojalo za rožo ali okensko rešetko
Tehnika	Tehnično risanje
Materiali	Listi A4 in A3, (tehnični) svinčniki, ravnila, bel šeleshamer, suhe barvice, oblikovanje značilnih meščanskih kljuk na vratih ali značilnih okenskih rešetk (»gavtre«) ali izdelka na temo rešetk
Orodja, podlage	Zaščita miz, izdelava izdelka v delavnici
Motiv	Značilni kovani/kovinski elementi v mojem kraju
Obravnava kulturne dediščine	Značilni kovani elementi v arhitekturi, skice, načrti, poklici
Didaktični pripomoček	Izdelane predloge tehnične risbe, ki je dostopna v t. i. skrinji dediščine oziroma tudi v e-obliki na spletni strani https://sola-prenove-za-nove-generacije.si/ V skrinji so tudi kosi značilnih kovanih predmetov.
Metode dela	– predhodno raziskovanje – pogovor in razlaga – prikazovanje, demonstracija v živo
Oblike dela	– frontalna – individualno delo in skupinsko delo
Učni cilji	– Načrtovanje predmeta iz kovine: zamisel in dokumentacija (TIT) – Ugotovijo, predstavijo in utemeljijo razširjenost ter rabo kovin v vsakdanjem življenju (TIT) – Izberejo problem, ki ga bodo rešili z izdelkom iz kovine (ZGO) – Oblikujejo in skicirajo zamisel predmeta, jo predstavijo in utemeljijo (TIT) – Izdelajo potrebno tehnično-tehnološko dokumentacijo (TIT)

Prilagoditev za izvedbo v učilnici	<ul style="list-style-type: none"> – PPT-predstavitev – projektor in računalnik – priprava miz in materiala
Prilagoditev za izvedbo na daljavo	Posredovanje učne priprave, PPT- predstavitve, e-didaktičnega pripomočka, brez izdelave izdelka. Priporoča se izdelava seminarske naloge na izbrano temo s področja kovinarstva.
Prilagoditev za izvedbo v učilnici na prostem	Prestavitev ustvarjanja dela s snovanjem zamisli izdelka na prosto na mize in klopi – podlaga, natisniti PPT na plastificirane predloge za delo v manjših skupinah ali monitor za skupinsko delo
Predlagana vrsta učne ure	<ul style="list-style-type: none"> – Izvedba v razredu s predhodnim ogledom značilne uporabe kovin – različnih predmetov/elementov na objektih – Izvorni izdelek, po katerem se naredi kopijo, ali po predlogi – Teoretična in praktična
Prilagoditev:	
Učenci z učno pomočjo	Izdelajo montažno risbo za eno geometrijsko preprosto kljuko ali detajl okenske rešetke.
Nadarjeni učenci	Izdelajo montažno risbo za historično oblikovano kljuko ali večji detajl okenske rešetke.
Medpredmetna povezava	<ul style="list-style-type: none"> – Prostor in pokrajine (DR) – Deli celote, masa, liki in telesa, simetrija (MAT) – Ljudski prostor (SLO) – Prostor, celota, deli celote, (a)simetrija (GUM) – Ravnotežje, skladnost, ritem, merjenje (ŠPO)
Predlog predhodne dejavnosti – aktiviranja predznanja	Za domačo nalogo učenci poiščejo ali fotografirajo tri značilne kovane elemente na svoji hiši ali v svojem kraju. V šoli izdelamo kolaž iz prinesenih fotografij – razstavo na tabli.
Dodatna dejavnost učencev povezana z obravnavano temo v okviru učnih ur obravnavanega sklopa	<ul style="list-style-type: none"> – Obisk obrtnika, ogled filma na temo kovinarstva (TIT) – Ogled značilnih kovinskih elementov na objektih registrirane kulturne dediščine (TIT)
Predlog nadgradnje (pri interesnih dejavnostih, v dan dejavnosti ipd.)	Izdelava skupinskega izdelka – po parih izdelajo en sestavni element, na primer pri okenskih rešetkah, lahko iz drugega materiala, primerne za šolo. Ta izdelek se uporabi na primer pri gledališki igri. Izvedejo obisk umetnostnega kovača, prikaz kovanja, ogled filma, fužin ... prikazi obrti in specializiranega poklica. Izdelava kataloga značilnih kovanih elementov v mojem kraju in nato načrtov zanje.

1. uvodni del

U: Pozdravljeni. Danes bomo govorili o starih obrteh, med katerimi ima veliko vlogo tudi kovaštvo. To je bilo zelo pomembno tudi pri gradnji, saj so izdelovali kovane vezi, ki so nadomeščale današnji beton oziroma bolj armaturo za ojačitev vogalov ter povezavo večetažne stavbe v stabilnejšo konstrukcijo. Kovani izdelki so bili izjemnega pomena tudi pri zagotavljanju ognje varnosti. V mestih, kjer so stavbe tesno druga ob drugi, so velikokrat izbruhnili požari, tako da so hkrati pogorele cele ulice ali mesta. Zato že iz časa Marije Terezije poznamo prve požarne predpise, ki velevalo, da morajo imeti okna kovana polkna, obenem pa morajo biti tudi vrata na podstreho kovana (pod na podstrehi pa tlakovan z opeko).

U: Za fizično varnost so v nižjih etažah običajno v škatlasta okna postavili rešetke, t. i. gavtre. Nemalokrat so bile te postavljene tudi zunaj, se pravi na fasado, ter umetelno izdelane.

U: Motivi oziroma simboli, ki se pojavljajo na teh elementih, so tesno povezani z motivi na tekstilu: običajno so to stilizirane oblike srčkov, rožič ter drugi geometrijski liki. Danes bomo pogledali nekaj značilnih vrat, polken in umetelno izdelanih elementov, kot so okenske rešetke.

2. osrednji del

U: Danes bomo preizkusili svoje risarske sposobnosti in izdelali značilno kovano kljuko iz stare meščanske hiše (po predlogi ali po vaši izbiri). Spoznali se bomo s pravili tehničnega risanja; v naslednjih urah pa tudi s tehniko izdelave. Na koncu bomo sestavili katalog značilnih kljuk v našem kraju ali bližnjem mestu.

Kriteriji, ki jih morate upoštevati:

- Vsak vzame vsaj 4 liste A3.
- Pripravljene so fotografije značilnih kljuk, ki jih lahko zamenjate s predlogi iz vašega mesta.
- Vsak izbere/nariše svojo kljuko – te naj se ne ponavljajo, temveč naj se razlikujejo.
- Po zakonitostih tehničnega risanja (okvir, glava načrta, legenda) morate narisati en primer kljuge iz meščanske hiše iz naše okolice ali en primer značilne uporabe motivov kovanih elementov v okenskih rešetkah.
- Narišite: 1. tloris, 2. prerez in 3. naris ter montažno 4. risbo.
- Razmislite o simboliki svojega izdelka.
- Razmislite tudi o obdelavi kljuge/rešetke/izdelka, kar opišete na montažni risbi vsaj v treh stavkih.
- Vsaj en predlog kljuge/rešetke bomo tudi izdelali in spoznali postopek izdelave. Sestavili bomo katalog kljuk.

ZAČNEMO DELATI.

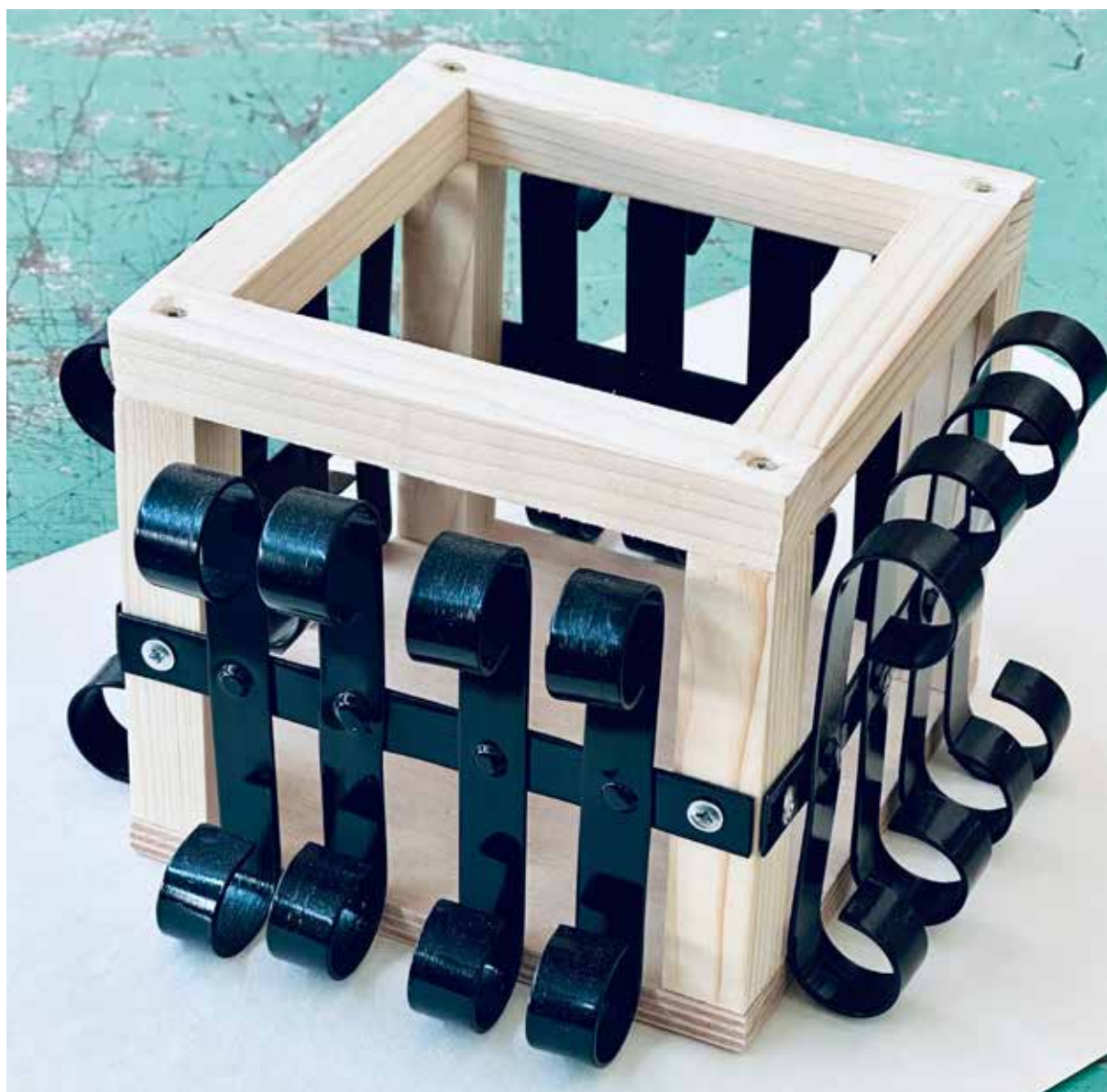

Z učenci pospravimo učilnico, postavimo zaključno inštalacijo, se zberemo okoli nje in se pogovorimo:

- o značilnih obrteh v mestu – kovaštvo,
- o značilnih izdelkih,
- o motivih, simbolih,
- o pravilih tehničnega risanja in
- o tehnologiji izdelave kovanega izdelka: kljuka, rešetke ali izpeljanke na temo okenske rešetke.

PREGLED IZDELKOV IN VREDNOTENJE

1. Pogovorimo se o zadanih kriterijih vrednotenja in ugotovimo uspešnost nastalih kompozicij.
2. Učenci vrednotijo izdelke drug drugemu.
3. Nato vrednotijo tudi svojega – ugotovijo, kaj so upoštevali in česa niso upoštevali pri zadanih kriterijih.
4. Izvedemo razstavo v učilnici, hodniku, kotičku.

O kulturni dediščini: krajinske ureditve

Nepogrešljiv del vsake stavbe umeščene v prostor je njena zunanja ureditev. To je praviloma del naravnega prostora, ki ga je človek preoblikoval za svoje potrebe. Vzroki zaradi katerih je bil preoblikovan naravni prostor so različni: od rekreativnih, estetskih, družbenih, pomembnih tudi za pridelavo hrane, danes pa lahko tudi zaradi ekoloških potreb.

Vila iz 19. stoletja je nepredstavljiva brez svojega običajno obsežnega vrta. Stavba potopljena v zelenje, pred njo pa običajno kvalitetno urejen vrt ali celo park ima visoko estetsko vrednost še danes, njeno nekoč bogato urejeno zunanost pa zamenjujejo parkirne površine, novi dodatni objekti, rekreacijske površine in podobno. Bistveni del zunanje ureditve so seveda zelene površine in zasaditve, vendar je tu tudi oprema, infrastrukturne poti ter druge vsebine, ki jih je potrebno prepoznati in jih varovati. Opaziti moramo tako poglede iz parka ali vrta, kakor tudi v obratni smeri – iz okolice na park. Vse to so t.i. varovani pogledi ali vedute, ki se jih ne sme zakrivati z grajenimi strukturami.

Poznamo tudi t.i. vrtnoarhitekturno dediščino, ki je bila spoznana zaradi svojih kvalitet kot pomembna in zato na podlagi posebnih kriterijev tudi vpisana v register nepremične dediščine.

Za izvedbo učne ure priporočamo delo z računalnikom in pregledovalnikom GisKD. Med sloji na desni strani prikazovalnika je moč poiskati podlago franciscejskega katastra, kjer je ob gradovih prikazana tudi zunanja ureditev s parkovnimi površinami ter vrtovi. Učenci lahko primerjajo sedanje stanje s stanjem iz 19. stoletja ter ugotavljajo razlike in jih interpretirajo na več likovnih področjih. Pogovarjamo se tudi o obveznih sestavinah (tehnične) dokumentacije in o pravilih tehničnega risanja. V povezavi z naravoslovjem in biologijo pa se lahko pogovarjamo o značilnih ter historično izpričanih vrstah dreves in ostale zasaditve v lokalnem prostoru oziroma ob točno določenem objektu. Predstavimo delo krajinskega arhitekta in načrt krajinske arhitekture.

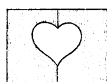

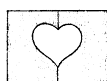
Deveti razred, prva priprava

Predmet	Likovna umetnost
Razred	Deveti razred
Število ur	2 zaporedni uri
Področje (učna celota)	Arhitektura
Tehnika	Arhitektura, maketa vrta/parka
Naloga (učna enota)	Urbanistični prostor in krajinska arhitektura funkcija urbanega prostora, oblike urbanističnih prostorov, krajina
Materiali	Skice, načrti, prozorni papir (na primer paus), lepilo, lepilni trak, škarje, »olfa« nož, vejice (za ponazoritev dreves in grmovnic)
Orodja, podlage	Bel šelešamer/risalni list za vsakega učenca, škarje, lepilo za papir, vnaprej narisane predloge gradu
Motiv	Kakšen vrt (park) je bil nekoč ob gradu v moji okolici
Obravnava kulturne dediščine	Krajinska arhitektura , varovani sestavni deli, stavbe z vrtovi ali parki, značilne drevesne vrste, krajinski arhitekti
Didaktični pripomoček	Reproduciran načrt krajinske arhitekture, reproduciran tloris strehe gradu (dosegljiv na GiskD, z vpisom v iskalnik, kot na primer: »grad Škofja Loka«. Ortofoto posnetek se zajame, prenese v Word in natisne na A4.
Metode dela	– predhodno raziskovanje – pogovor in razlaga – prikazovanje, demonstracija
Oblike dela	– frontalna – individualno delo
Prilagoditev za izvedbo v učilnici	– PPT-predstavitev – brezplačni računalniški program (npr. IMGonline.com.ua) – priprava miz in materiala
Prilagoditev za izvedbo na daljavo	Posredovanje učne priprave, PPT-predstavitev, eventualno e-didaktičnega pripomočka.

Prilagoditev za izvedbo v učilnici na prostem	<ul style="list-style-type: none"> • Prestavitev ustvarjanja na prosto na mize in klopi – podlaga, • natisniti PPT na plastificirane predloge ali tablica/tablice za delo v • manjših skupinah ali monitor za skupinsko delo
Predlagana vrsta učne ure	<ul style="list-style-type: none"> • – Izvedba na prostem • – Teoretična in praktična • – Delo z računalnikom
Prilagoditev:	
Učenci z učno pomočjo	Izdelajo praktični izdelek.
Nadarjeni učenci	Predhodno delajo z računalnikom in izdelajo grafične podloge franciscejskega katastra, nato izdelajo praktični izdelek.
Medpredmetna povezava	<ul style="list-style-type: none"> • – Naravovarstveno ozaveščanje (ŠPO) • – Energijski viri, raba energije (FIZ) • – Kompozicija, plastika (LUM) • – Človek v naravnem okolju in kult. Krajini , naselbinske • oblike, kultura stavbarstva (ETNO) • – Kulturni razvoj (ZGO) • – Geografija slo, pokrajine, razvoj (GEO)
Predlog predhodne dejavnosti – aktiviranja predznanja	Delo z GiskD in pregled primerov krajinskih ureditev na spletu.
Dodatna dejavnost učencev povezana z obravnavano temo v okviru učnih ur obravnavanega sklopa	<p>Obisk parkov, vrtov v neposredni bližini, srečanje s konservatorjem</p> <ul style="list-style-type: none"> • – krajinskim arhitektom. Ogled posebnih rastlinskih vrst. Ogled posebnih krajinskih ureditev, objektov...
Predlog nadgradnje (pri interesnih dejavnostih, v dan dejavnosti ipd.)	Izdelava načrta zunanje ureditve šole - analiza prostora, problematike, izboljšave.

- 1. Uvodni del**
- U: Pozdravljeni. Danes bomo govorili o krajinski arhitekturi. Kaj si predstavljate pod pojmom KRAJINSKA arhitektura? Res je: krajina
- Legenda
- U – učitelji
- O – otroci
- pokrajina, narava in naselja ... to je torej oblikovanje zunanjih javnih površin, znamenitosti in struktur za doseganje okoljskih, socialnih, vedenjskih ali estetskih rezultatov. Pri njej zmeraj varujemo njeno zasnovo (oblika, struktura, velikost, poteze), grajene ali oblikovane sestavine (grajene strukture, vrtna oprema, likovni elementi), naravne sestavine (rastline, vodni motivi, relief), podobo v širšem prostoru oziroma odnos dediščine do okolice

2. osrednji del (ohranjanje prepoznavne podobe, značilne, zgodovinsko pogojene in utemeljene meje), rastišče z ustreznimi ekološkimi razmerami, ki so potrebne za razvoj in obstoj rastlin, in vsebinsko, funkcionalno, likovno in prostorsko povezanost med sestavinami prostorske kompozicije in stavbami ter površinami, pomembnimi za delovanje celote.

U: Na list A3 s svinčnikom skicirajte ureditev parka: zasajene površine, poti, uporabljene vrste (drevesa, grmovnice, travnate površine). Razmislite tudi o reliefu, možnih motivih, sprehajalcih, igralnih površinah, sanitarijah, spremnem programu, dostopih za vzdrževalce ter posebnostih parka. Na to skico boste potem izdelali ureditve s pomočjo rjavega kartona in belega šelehamerja ter shematično ponazorili tudi zasaditve.

Kriteriji, ki jih morate upoštevati:

1. Vsak vzame en šelehamer A3 in karton. Po potrebi lahko tudi več.
2. Na skrajne robove umestite stavbe in poti, izhode iz stavb.
3. Razmislite o zasaditvah, reliefu, motivih, igralnih površinah.
4. Določite vsaj en pripadajoči objekt in urbano opremo: klopi, luči.

ZAČNEMO DELATI.

3. zaključni del Kriteriji, katere morate upoštevati, so:

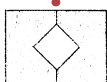
1. Vsak vzame en A3 šelehamer in karton. Po potrebi lahko tudi več.
2. Na skrajne robove umestite tudi stavbe in poti, izhode iz stavb.
3. Razmislite o zasaditvah, reliefu, motivih, igralnih površinah..
4. Določite vsaj 1 pripadajoči objekt ter urbano opremo : klopi, luči,...

Skupaj z učenci pripravimo učilnico, postavimo zaključno inštalacijo, se zberemo okoli nje in se pogovorimo:

- o krajinski arhitekturi,
- stilih vrtov in parkov,
- urbani opremi in o
- značilnih drevesnih vrstah.

PREGLED IZDELKOV IN VREDNOTENJE

- Pogovorimo se o zadanih kriterijih vrednotenja in ugotovimo uspešnost nastalih kompozicij.
- Učenci vrednotijo izdelke drug drugemu.
- Nato vrednotijo tudi svojega – ugotovijo, kaj so upoštevali in česa niso upoštevali pri zadanih kriterijih.
- Izvedemo razstavo v učilnici, hodniku, kottičku.

O kulturni dediščini: gradnja ob/v registrirani dediščini

Kot proučevani primer podrobneje pogledimo kmetije s svojimi številnimi objekti, ki so pomemben gradnik tako širše kulturne pokrajine kakor tudi urbanega dela naselja - te s svojo umeščenostjo, oblikovanostjo in ne nazadnje tudi urejenostjo pomembno prispevajo k prepoznavnosti širšega prostora. Predvsem zaradi spremembe tehnologije obdelovanja in pridelave (velika mehanizacija, avtomatizacija) se spreminjajo tudi objekti, saj so stroji zamenjali človeško merilo. Včasih so bila vrata lope velika le za širino in višino naloženega voza, danes je odprtina povečana za več kot dvakrat v obe smeri, pa tudi vrat je številčno več. Dimenzije kmetijske mehanizacije in procesov v objektih narekujejo večje dimenzije objektov. Tako dobivamo neznačilne in mnogo predimenzionirane objekte. Nemalokrat so tudi na neprimernih lokacijah sredi obdelovalnih površin namesto na robovih kmetij ali obdelovalnih površin. Obenem so se razvile posebne konstrukcije za premoščanje potrebne širine; lesene nosilne in strežne konstrukcije so izginile, povečini jih je nadomestil beton ali celo jeklo. Les ostaja le mestoma kot polnilo ali samo na glavni fasadi, preostale fasade pa ostajajo v glavnem nedodelane, v golih zidakih ali vidnem betonu. Glavna fasada se velikokrat, verjetno zaradi želje po izboljšanju videza objekta, opleska z neznačilnim izborom barve, reklamnimi napisi ali drugimi materiali, elementi. Ponovno je prav zaradi obsežnosti objekta posledično potrebne več kritine; zato se posega po pločevinastih panelih za hitro gradnjo. Streha je pravzaprav peta fasada objekta, saj predstavlja veliko površino. Njen videz se je bistveno spremenil: nakloni so položnejši, napušči so skoraj izginili, drobne strukture kritine ni več, barva je postala velikokrat kar odsevna pločevinasta. Lesena okna in vrata je zamenjalo plastično stavbno pohištvo. Podoba tako urejene kmetije je spremenila celo podobo krajine, saj te najpogosteje stojijo na robovih naselij ali (nekoč lično umeščene) sredi polj.

Zelo podobno je z urbanim prostorom, ne glede na to ali umeščamo nov objekt ali novo krajinsko ureditev, imata obe velik vpliv na identitetno razpoznavnost kraja. Pred vsakim posegom se zato mora izdelati podrobna analiza prostora, s tlorisnimi in višnskimi gabariti obstoječih objektov, orientiranostjo, lego,

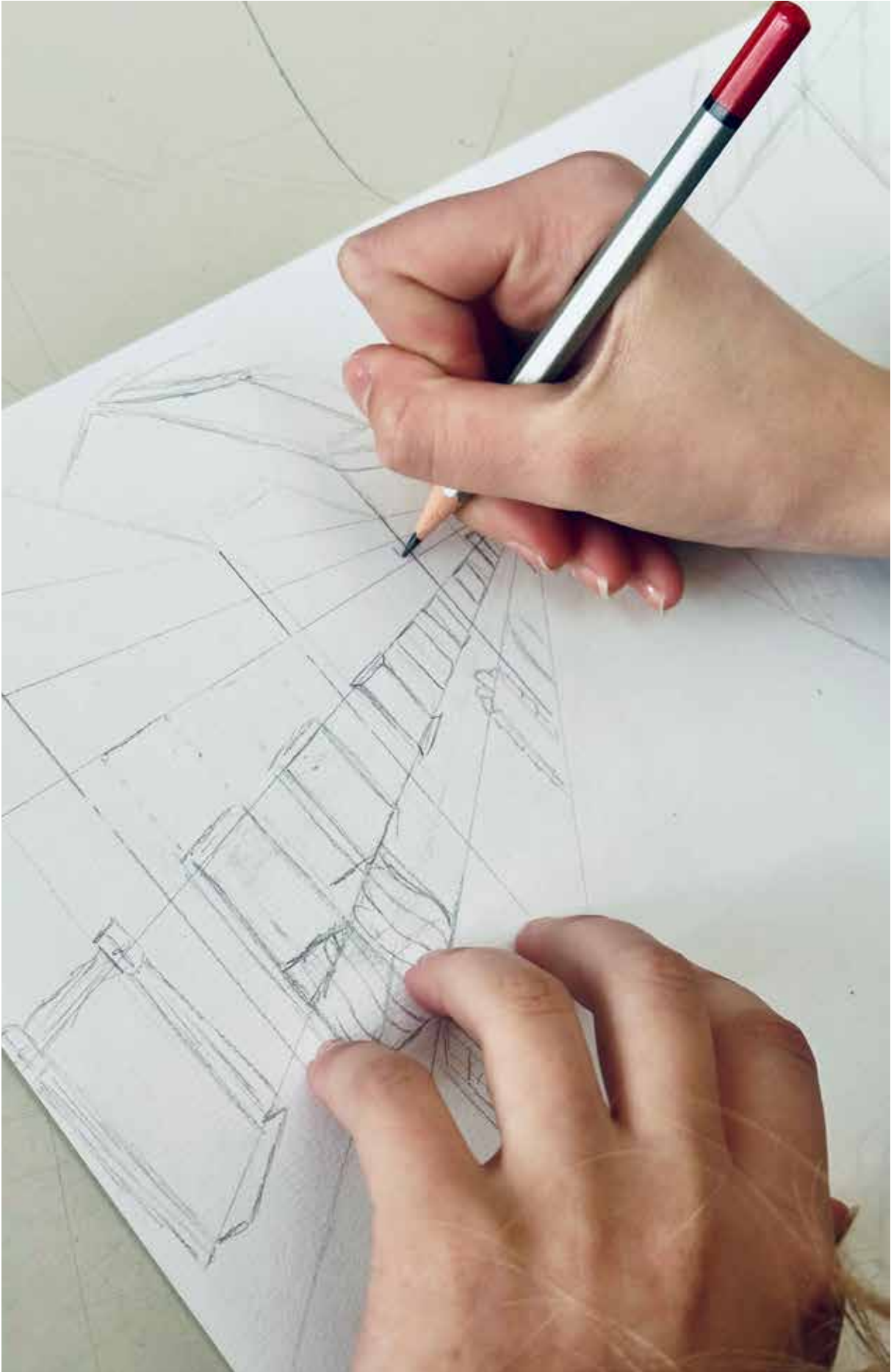

parcelno strukturo, oblikovanostjo objekta s poudarkom na strešinah in oblikovanostjo fasade z odprtini, z elementi krajinske ureditve, namembnostjo. Zgolj s takimi prilagoditvami bo obstoječ stavbni fond neokrnjen in bo ohranjal svojo integriteto; novogradnje pa bodo povzemale bistvene značilnosti ožjega prostora.

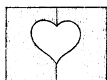
Za izvedbo ure priporočamo predhodno analizo prostora s skiciranjem urbanizma in zapisom o višinah, etažah, okvirni velikost ter oblikovanju obstoječih objektov.

Deveti razred, druga priprava

Predmet	Matematika
Razred	Deveti razred
Število ur	2 uri
Področje (učna celota)	Geometrijski elementi v prostoru, podobnost
Naloga (učna enota)	Aksonometrija in perspektiva , umeščanje geometrijskih teles
Tehnika	Risanje s svinčnikom različne trdote, senčenje ali v 3D-programu – SketchUp ali Slikar ali podobno
Materiali	Svinčniki različne trdote, listi A3 – šelesamer/gladek, listi A4, dolgo ravnilo, barvice – suhe ali akvareli
Motiv	Gradim z dediščino
Obravnava kulturne dediščine	Umeščanje novozgrajenih objektov ob oziroma v registrirano nepremično dediščino: branje prostorskih značilnosti, gabariti, skladnost
Didaktični pripomoček	Črtna grafična podloga s primerom stavbne dediščine (hiše v starem mestnem jedru ali značilne domačije) v aksonometriji (in perspektivi) ter praznega prostora ob njej za izris novogradnje in igra s kartami v t. i. skrinji dediščine oziroma tudi v e-obliki na spletni strani https://sola-prenove-za-nove-generacije.si/
Metode dela	– predhodno raziskovanje – pogovor in razlaga – prikazovanje, demonstracija
Oblike dela	– frontalna – individualno delo
Vrsta učne ure	– izvedba v razredu, ogled na terenu – teoretična in praktična
Medpredmetna povezava	– Kulturni spomeniki (GUM) – Urbanistični prostor (LUM) – Naravoslovno ozaveščanje (ŠPO) – Kulturni razvoj in stilna obdobja (ZGO) – Sonaravni razvoj, ob primerih vrednoti in razvija odnos do naravne in kulturne dediščine svoje domovine (GEO)

Prilagoditev za izvedbo v učilnici	<ul style="list-style-type: none"> – PPT-predstavitev – projektor in računalnik – priprava miz in materiala
Prilagoditev za izvedbo na daljavo	Posredovanje učne priprave, PPT-predstavitve, eventualno e-didaktičnega pripomočka.
Prilagoditev za izvedbo v učilnici na prostem	Prestavitev ustvarjanja na prosto na mize in klopi: <ul style="list-style-type: none"> – podlaga, natisnjen PPT na plastificirane predloge – tablice za delo v manjših skupinah – prilagoditev tehnike za razmere za delo na prostem – igranje s kartami na prostem in »storytelling«
Predlagana vrsta učne ure	<ul style="list-style-type: none"> – Izvedba v razredu s predhodnim ogledom – Teoretična in praktična – Predlog dela z računalnikom v oblikovalskem programu za obdelavo fotografij
Prilagoditev:	
Učenci z učno pomočjo	Izdelajo en primer gradnje v aksonometriji.
Nadarjeni učenci	Izdelajo en primer gradnje s prikazom v perspektivi.
Predlog predhodne dejavnosti – aktiviranja predznanja	Učenci predhodno, na primer za domačo nalogo, fotografirajo svojo ulico tako, da so na fotografiji najbolj vidne sprednje fasade (vsaj 5 objektov). Fotografirajo tudi glavno ulico v mestu, na vasi, da je na fotografiji vidnih vsaj 5 objektov, prav tako eno izstopajočo fasado, ki po njihovem ne sodi v tisto okolje.
Dodatna dejavnost učencev povezana z obravnavano temo v okviru učnih ur obravnavanega sklopa	<ul style="list-style-type: none"> – Ogled neprimernih prizidav v mojem kraju (ŠPO) – Pregled ustreznih – značilnih barv fasade (LUM) – Za domačo nalogo nadgradijo z uporabo barv, po navodilu učitelja likovne umetnosti (LUM) – Delo v računalniškem programu za obdelavo fotografij: <ol style="list-style-type: none"> 1. izbrati ustrezen urejen ulični niz objektov iz katerega koli mesta/vasi; 2. eni ustrezni fasadi zamenjati barvo v neustrezno (na primer modro, vijoličasto, kričečo, z bleščicami, več barvami, neznačilnim poslikanim vzorcem ipd.); celotno ulico urediti »neustrezno«; 3. izvesti razstavo: v eni vrsti prezentacija ustreznih fasad, pod njimi pa enaka fasada v neustrezni varianti; pogovor o ustreznih fasadah, spis pri slovenščini ... ipd. (LUM)
Predlog nadgradnje (pri interesnih dejavnostih, v dan dejavnosti ipd.)	Obisk bližnje vasi, pregled značilnih objektov in neprimernih gradenj ob dediščini. Fotografiranje in izdelava spletne galerije <ul style="list-style-type: none"> – arhiva po letih (monitoring dediščine). Povezava z zgodovino: iskanje arhivskega gradiva za objekte v mojem kraju.

- 1. uvodni del**
- U: Dobro jutro vsem. Danes bomo govorili o načrtovanju gradnje. Zamislite si, da ste stari 30 let in se odločate, da bi postavili novo hišo zase oziroma svojo mlado družino. Lotite se iskanja primerne parcele in jo najdete – v starem jedru vasi, ki je registrirana kot naselbinska dediščina. Zraven svoje parcele imate tudi registrirano stavbno dediščino, značilno kmečko hišo in pripadajoče gospodarske objekte.
- Legenda
U – učitelji
O – otroci
- U: Vaša parcela je kvadratne oblike, velikosti 1000 m². Na njej je nekaj ostankov sadovnjaka, a brez objektov. Na severni strani je cesta. Razmislite o tlorisu pritličja in ga na dodatni list na rahlo prostoročno skicirajte, brez pravih mer, zgolj kot razporeditev prostorov. Lahko ga pa izrišete tudi z ravnilom in pravimi merami. Vanje le vpišite besedilo, poimenujte prostore, na primer kuhinja, dnevna soba ... Razmislite, kje bodo glavni vhod, okna. To boste prenesli v aksonometrijo oziroma perspektivo. Premislite, kakšna bo zunanost vaše hiše, ki se bo gradila zraven stare domačije. Rišete gabarite - obrise, ki ponazarjajo geometrijska telesa. V kolikor želite pa tudi mestoma posamezne arhitekturne elemente.

- 2. osrednji del**
- U: Danes bomo preizkusili naše risarske sposobnosti v aksonometriji in perspektivi. Ali veste, kaj je aksonometrija? To je tridimenzionalni prikaz, kjer so stranice na primer kvadra vzporedne, nanje pa nanašamo realne mere. Kaj pa perspektiva? Naša perspektiva bo imela eno ali dve bežišči – odločite se lahko sami. Na podlogi imate prikazan objekt, ki je obstoječ, je točno zraven vaše izbrane parcele, na kateri boste gradili. Sosednji objekt je, kot smo že povedali, registriran kot stavbna dediščina. Zamislite si, kakšen objekt lahko zgradite zraven njega in kako bo novogradnja vplivala na širši prostor starega dela vasi.
- Kriteriji, ki jih morate upoštevati:
- Vsak vzame en list A3. Če potrebuje, vzemite tudi natisnjeno predlogo obstoječega objekta.
 - Po zakonitostih aksonometrije oziroma perspektive morate narisati vaš novi objekt.
 - Razmislite tudi o obdelavi fasade in jo nakažite.
 - Določite barve fasade in vseh elementov na fasadi.
 - Fasada mora imeti odprtine: okna, vrata. Uporabite lahko balkone, senčila.
 - Narišite vsaj en pripadajoči objekt: na primer garaža ali vrtna lopa, prostor za zabavo.
- ZAČNEMO DELATI.

3. zaključni del

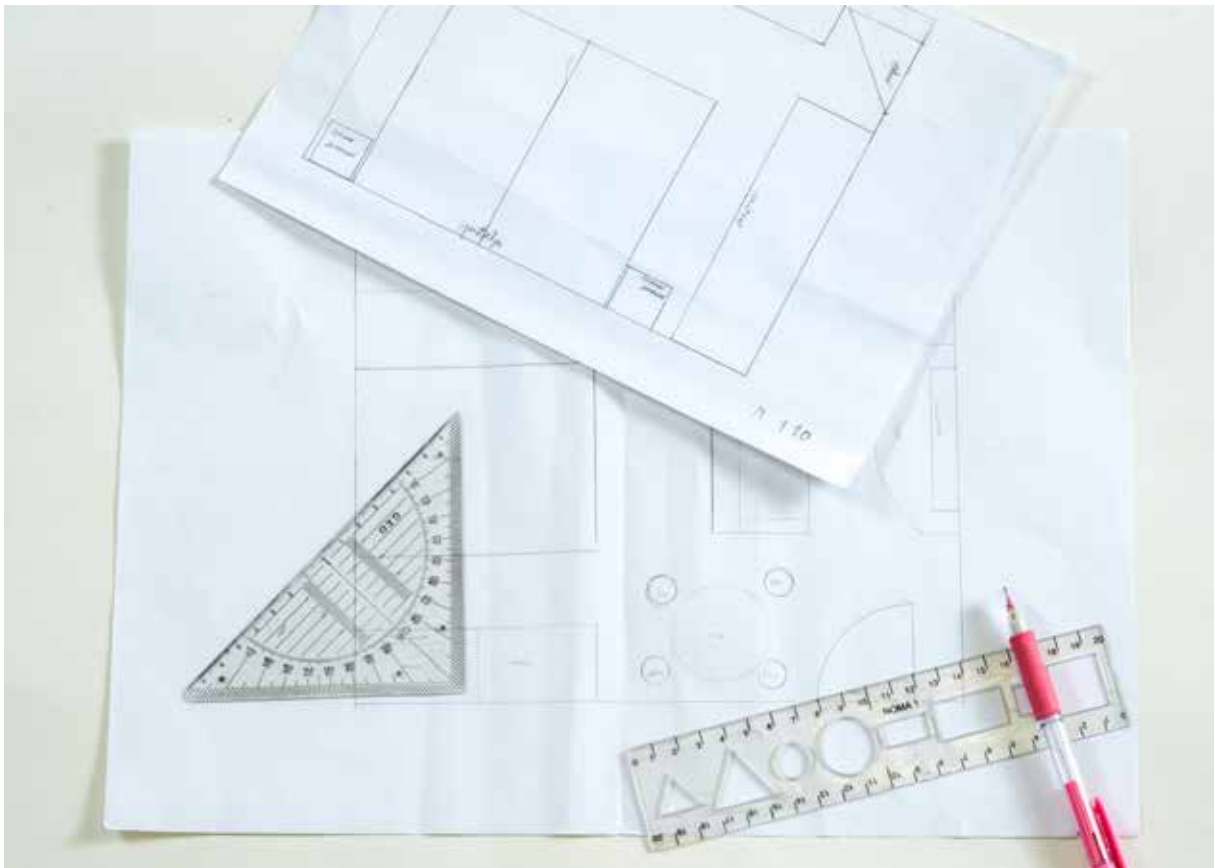
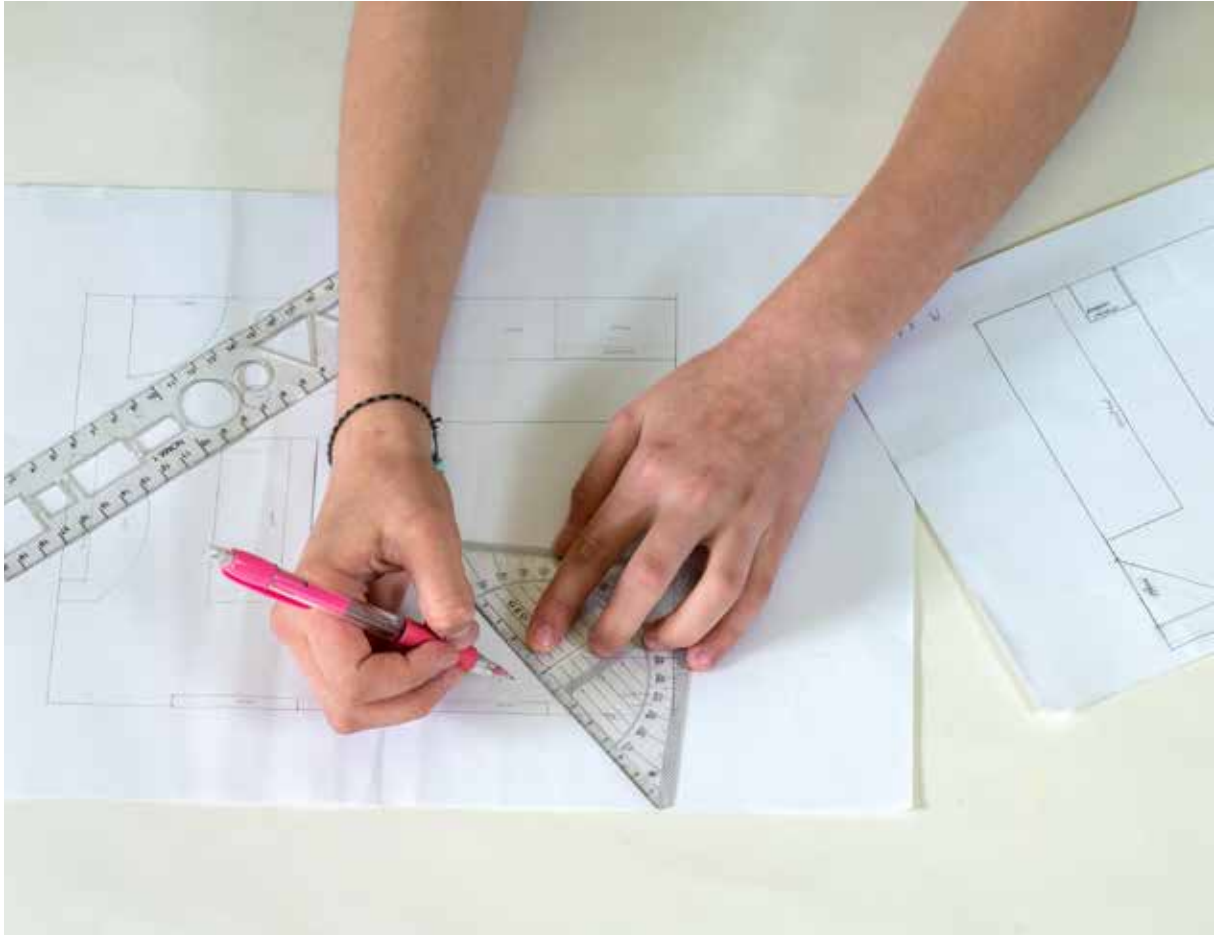
Skupaj z učenci pripravimo učilnico, postavimo zaključno inštalacijo, se zberemo okoli nje in se pogovorimo:

- o ustreznih in motečih posegih,
- o fasadah in njenih elementih
- o značilnih materialih in
- sestavimo prostorsko kompozicijo.

PREGLED IZDELKOV IN VREDNOTENJE

1. Pogovorimo se o zadanih kriterijih vrednotenja in ugotovimo uspešnost nastalih kompozicij.
2. Učenci vrednotijo izdelke drug drugemu.
3. Nato vrednotijo tudi svojega – ugotovijo, kaj so upoštevali in česa niso upoštevali pri zadanih kriterijih.
4. Izvedemo razstavo v učilnici, hodniku, kotičku.

Zaključek

Kulturna dediščina je bistveni element identifikacije pripadnosti, tako v grajenem kakor tudi v naravnem okolju. Predvsem zaradi globalizacije, težnje poenostavljanja procesov gradnje, ponudbe tipskih rešitev in pomanjkanja znanja pri načrtovanju, tako umeščanja novih struktur v grajeni prostor, kakor tudi neprivlačnega prikazovanja obnove obstoječega stavbnega fonda, katerega del je tudi registrirana nepremična kulturna dediščina, se več kot vrtoglavo izgublja identiteta v prostoru. Ob takem trendu se izgubljajo tudi veščine in stara tradicionalna znanja, zato obnova postaja še bolj neprivlačna, težka, prav tako pa tudi njen rezultat običajno ni zadovoljiv, ne za uporabnika, kakor tudi ne za njegovo okolico. Zato je potrebno vzgajati nove generacije, katerim je nujno potrebno samo razumevanje, branje, spoštovanje ter uporabo dediščine ponovno privzgojiti.

Da bi bilo privzgajanje bolj načrtno in tudi lažje razumljivo, smo pripravili priročnike z nekaj praktičnimi primeri učnih priprav s scenariji, ki upoštevajo določila in predpisane vsebine zdajšnjih učnih načrtov posameznih predmetov. Predlogi so zasnovani kot izhodišča in so fleksibilni; vsebine se lahko dodajajo, prilagodijo na primere iz lokalnega okolja, (likovne) tehnike se zamenjajo, skupne vsebine pa povezujejo zdaj z enim predmetom, zdaj z drugim. Pri izvedbi je pa potrebno dobro medsebojno sodelovanje med učitelji obravnavanih predmetov, kakor tudi njihova motivacija za predlagan način poučevanja. Veja poudariti, da predlagane priprave ne vpeljujejo novih, dodatnih vsebin, temveč uporabljajo zdajšnje učne načrte in jih interpretirajo na področju dediščine. Z željo po celoviti podpori učiteljem se poleg priročnikov z osemnajstimi učnimi pripravami vzpostavlja v učnem laboratoriju redno usposabljanje za teme iz področja kulturne dediščine in z njo povezanimi aktualnimi vsebinami. Usposabljanja bodo izvajali konservatorji, restavratorji ter drugi strokovnjaki iz področja prenove objektov. Na ta način bodo učitelji pridobili potrebne veščine za poučevanje kulturne dediščine. Le s sistematičnim in dovolj »zgodnjim« pristopom poučevanja o vrednotah kulturne dediščine lahko zagotovimo nadaljnjo ohranitev in uporabo tega, kar v tem trenutku še imamo. Zato z največjimi upi naslavljamo učitelje, da pomagajo mladim generacijam pri dvigu zavesti tako z direktnim poučevanjem obveznih vsebin, kakor tudi s posrednim tako, da jih interpretirajo na področju dediščine. Za našo kulturno dediščino še za številne prihodnje rodove.

Uporabljena terminologija

Za lažje razumevanje je podanih nekaj ključnih terminov s področja kulturne dediščine, ki so uporabljeni v predstavljenem gradivu:

ARHIVSKO GRADIVO	• Načrti, fotografije, opisi, soglasja, dovoljenja ...
ETAŽA	• Vodoraven del stavbe, ki zapira prostor od zgoraj
FASADA	• Zunanost fasadnega ovoja, najpogosteje iz oblog, ki ščitijo konstrukcijo, in z izbiro materiala, iz katerega je narejena fasada in določa njen videz
GISKD	• Geografski informacijski sistem kulturne dediščine, ki nudi spletni pregledovalnik za iskanje registriranih in razglašeni enot kulturne dediščine
KONSERVATOR	• Uslužbenec spomeniškega varstva z visoko izobrazbo, ki raziskuje kulturne spomenike in skrbi za njihovo vzdrževanje
KRAJINA	• Kot arhitekturna krajina, ki ima v območju tiste arhitekturne regije
KRAJINSKA UREDITEV	• Odprti prostor, zasnovan po načelih krajinskega oblikovanja, na primer parkovno pokopališče, mestni park
KRITINA	• Zaključni sloj krova, izdelan iz kamnitih strešnikov in odporen proti vremenskim (okoljskim) vplivom
NAČRT	• Grafični prikaz stavbe, objekta, ureditve
NAPUŠČ	• Del strehe, ki sega za določeno dolžino čez zunanji rob zaključene fasadne ravnine objekta
OBELEŽJE	• Spominsko znamenje, kip, prostor
PERSPEKTIVA	• Navidezno stekanje vzporednih črt in postopno zmanjševanje bolj oddaljenih predmetov pri gledanju v daljavo
REGISTRIRANA DEDIŠČINA	• Vpisana v register kulturne dediščine
SLEME	• Najvišji del strešine, ki je različno naklonjena od horizontalne ravnine
SPOMENIK	• Dediščina, ki je razglašena za spomenik lokalnega ali državnega pomena
STAVBNO POHIŠTVO	• Zunanje pohištvo v fasadnem ovoju, zlasti vrata, okna, leseni opaži v zatrepu, ograje; ob koncu gradnje je vgrajeno v stavbe
VEDUTA	• Mesto, pokrajina ali njun del, ki se vidi z določene točke, usmerjen pogled na/z določene lokacije
ZVKDS	• Javni zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije; institucija, ki skrbi za nepremično dediščino

Koristne povezave

Dnevi evropske kulturne dediščine: <https://dekd.zvkds.si/sl/dekd/dekd-tkd>

Film o uporabi učnih kartic o nesnovni kulturni dediščini (SEM):
<https://www.youtube.com/watch?v=XrlRHghk35s>

GisKD pregledovalnik:
https://geohub.gov.si/ghapp/giskd/?showLayers=eVRD_9766;Prostorske_enote_RPE_3588

ICOMOS: <https://www.icomos.org/>

Kulturni bazar: <https://kulturnibazar.si/>

Nesnovna kulturna dediščina: <http://www.nesovnadediscina.si/sl/unesco>

Pravilnik o seznamih zvrsti dediščine in varstvenih usmeritvah: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV9575>

Register kulturne dediščine: <https://www.gov.si/teme/register-kulturne-dediscine/>

Seznam muzejev in galerij v Sloveniji: <https://muzeji-galerije.si/>

UNESCO svetovna dediščina: <https://whc.unesco.org/>

Video vsebine Slovenskega etnografskega muzeja »Mali mojster«:
<https://www.youtube.com/playlist?list=PL6b4Da5MCMDLPzyEZvNf4V5SetwcumiA9>

Zgodovinski arhiv Ljubljana
<http://www.zal-lj.si/>

Zakon o varstvu kulturne dediščine:
<https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO4144&d-16544-s=1&d-16544-o=2&d-16544-p=1>

Zavod za varstvo kulturne dediščine: <https://www.zvkds.si/o-zvkds/>

Literatura in viri

Ahačič, Kozma, Iztok Banič, Andrej Brodnik, Ada Holcar, Polona Klopčič, Berta Kogoj, Monika Mithans, idr. 2022. Izhodišča za prenovu učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji. Spletna izd. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/izhodisca_za_prenovo_UN.pdf.

Ahačič, Kozma, Marinko Banjac, Sofija Baškarad, Ivana Belasić, Špela Bergoč, Janez Bešter, Bogdana Borota, idr. 2024. Skupni cilji in njihovo umeščanje v učne načrte in kataloge znanj. Spletna izd. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/skupni_cilji.pdf.

Babnik, Ines. 2016. Kultura Vrtov: Oblikovane zelene zovršine v Ljubljani od sredine 18. stoletja so zgodnjega 19. stoletja. 1. izd. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Čerček, Tamara. 2022. Didaktična gradiva za spoznavanje sodobnih likovnih del v petem razredu osnovne šole: magistrsko delo. Maribor: [T. Čerček]. <https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=81759>.

Dešnik, Stanka. 1995. Zgodovinski Parki in Vrtovi v Sloveniji = Historical Parks and Gardens in Slovenia. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo, Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino.

Karlovšek, Jože. 1935. Slovenski ornament. V Ljubljani: Udruženje diplomiranih tehnikov. <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-ZOZRI4JL>.

Košale, Kaja. 2022. „Kakovostno načrtovanje pedagoškega procesa: diplomska naloga“. Koper: [K. Košale]. <https://repositorij.upr.si/lzpisGradiva.php?id=19138>.

Mednarodna znanstvena konferenca Različni pedagoški principi - pristopi dela z otroki različnih skupin, 6. 2024. 6. mednarodna znanstvena konferenca Različni pedagoški principi - pristopi dela z otroki različnih skupin: Ruše, 23. 3. 2024. Ruše; u Splitu; [Arad]: Osnovna šola Janka Glazerja; Filozofski fakultet u Splitu - Sveučilište; Universitatea Aurel Vlaicu din Arad, Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Asistență Socială.

Medpredmetno povezovanje in pouk jezikov. 2024. 1. izd. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/839>.

Nolimal, Fani, Vilma Brodnik, Ada Holcar, Mariza Skvarč, Mojca Suban, in Anita Poberžnik. 2024. Usmeritve za pripravo didaktičnih priporočil k učnim načrtom za osnovne in srednje šole. Spletna izd. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/usmeritve_didacticna_priporocila.pdf.

Miklavčič-Brezigar, Inga. 2022. „Dediščina v akciji: poti in načini vključevanja dediščinskih praks v vzgojno-izobraževalne vsebine: Jasna Fakin Bajec, Martin Pogačar, Matevž Straus, Melita Lemut Bajec, ur., Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2021, 74 str.“ Goriški letnik, št. 46: 293–94.

Rituper Rodež, A. Nana. 2020. „Kako bi izboljšali kakovost prostora: Deset let igrive arhitekture: Uporaba lokalnih materialov je bolj trajnostna: Spoznavajo beton in mavec, kamen, kovino, les, tkanine in umetno maso“. Vestnik 72 (7): 16.

Sič, Albert. 1997. Kmečke hiše in njih oprava na Gorenjskem I = Maisons de paysans dans la Haute-Carniole et leur ameublement I. [Kamnik: Stol].

Šeme, Blaž. 2024. „Vizualna pismenost v konservatorstvu - restavratorstvu“. V Vizualna pismenost: teoretsko raziskovanje, razumevanje, ustvarjanje in interpretacija sodobnosti, 18–41. Založba Univerze. <https://www.aluo.uni-lj.si/zaloznistvo/vizualna-pismenost/>.

Tetičkovič, Nastja. 2017. „Spremljava likovno izraznih sposobnosti otrok na področju kiparstva na razredni stopnji: zaključno delo“. Maribor: [N. Tetičkovič]. <https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=68527>.

Tomšič Amon, Bea, in Barbara Tacar. 2010. Likovne kuharije: uporabne likovne tehnike. 1. izd. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Tomšič Amon, Bea, in Barbara Tacar. 2012. Likovne kuharije 2: eksperimenti z likovnimi tehnikami. 1. natis. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Vdovč, Petra. 2016. „Spremljanje likovno-intelektualnega razvoja v zgodnjem osnovnošolskem obdobju: magistrsko delo“. Maribor: [P. Vdovč]. <https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=64463>.

Vendramin, Mojca, Erik Potočar, Barbara Žižič, Marija Režek, Matej Zupančič, Breda Mihelič, Damjana Gantar, idr. 2016. Smernice za energetska prenova stavb kulturne dediščine. Ljubljana: Ministrstvo za infrastrukturo; Ministrstvo za kulturo. <http://www.energetika-portal.si/podrocja/energetika/energetska-prenova-javnih-stavb/>.

Vidmar, Urša. 2020. „Didaktična igra kreativke pri likovni umetnosti: magistrsko delo“. Maribor: [U. Vidmar]. <https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=77972>.

Priročniki in odprte učne priprave, grafični pripomočki (PPT), e-kvizi in aktualna usposabljanja ter delavnice so dostopni na spletnem naslovu:
www.sola-prenove-za-nove-generacije.si

Združenje zgodovinskih mest Slovenije

Učni laboratorij

Mestni trg 35

4220 Škofja Loka

www.sola-prenove-za-nove-generacije.si

www.sola-prenove.si

info@zgodovinska-mesta.si

Sodelujemo skupaj za zeleno, konkurenčno in vključujočo Evropo.
Working together for a green, competitive and inclusive Europe.

www.eeagrants.org

www.norwaygrants.org

Projekt Šola preнове za nove generacije in dediščino 21. stoletja sofinancira Norveška s sredstvi Norveškega finančnega mehanizma v višini 478.000 evrov. Namen projekta je vzpostaviti medinstitucionalno okolje in učne prakse za bolj načrtno izobraževanje novih generacij v osnovni šoli o kulturni dediščini in prenovi kot pomembnih kompetencah in vrednotah za življenje in delo v 21. stoletju.

Ta priročnik je nastal s finančno podporo Norveškega finančnega mehanizma. Za vsebino tega dokumenta je odgovoren izključno glavni partner Združenje zgodovinskih mest Slovenije in zanj v nobenem primeru ne velja, da odraža stališča Nosilca programa Izobraževanje – krepitev človeških virov.

Partnerji
projekta

**ŠOLA PRENOVE ZA
NOVE GENERACIJE**

www.sola-prenove-za-nove-generacije.si

